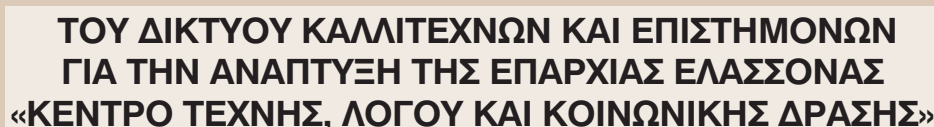

Τριμηνιαίο ηλεκτρονικό περιοδικό

Ηλεκτρονική διεύθυνση: www.enolympo.gr

- Λογοτεχνικά θέματα
- Πολιτιστικά θέματα
- Περιβάλλον ● Οικολογία

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΒΙΒΛΙΟΥ

του καθηγητή Ιατροφαρμάκου του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας
Ευάγγελου Αυδίκου στην Ελασσόνα με τίτλο:

“ΟΔΟΣ ΟΦΘΑΛΜΙΑΤΡΕΙΟΥ”

Μυθιστόρημα με θέμα τη ζωή του ποιητή **Κώστα Κρυαφίλη**.

**ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ
ΑΥΔΙΚΟΣ**
**ΟΔΟΣ
ΟΦΘΑΛΜΙΑΤΡΕΙΟΥ**
μυθιστόρημα

Σάββατο
19 Οκτωβρίου 2019
7:00 το απόγευμα

**Αίθουσα Συνεδριάσεων
του Δημοτικού Συμβουλίου
Ελασσόνας**
(επίσης Δημοτικό, 1ος όροφος)

Ζαργώνης Βασίλης
Φιλολόγος-Συγγραφέας

Ομιλήτες

Λιάλιος Θωμάς,
Φιλόλογος-Επιστημονικός Ερευνητής
του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Συντονιστής: Κώστας Γ. Σακωνίδης,
Ελ. Κοινωνιολόγος

Συνδιοργανωτές

 Δήμος Ελαφίνας
Ελ. Κοινωνιολόγος

 Δήμος Ελαφίνας
Ελ. Κοινωνιολόγος

 Δήμος Ελαφίνας
Ελ. Κοινωνιολόγος

 Δήμος Ελαφίνας
Ελ. Κοινωνιολόγος

Είσοδος Ελεύθερη

Κωνσταντίνος Γ. Σαχινιδης

Ταγματάρχης

Μπαλντούμης Ιωάννης

Ο θρυλικός ήρωας του Ελληνοϊταλικού
Πολέμου 1940-1941

Εκδόσεις 2019

ΞΥΘΛΥΜΠΩ

τριμηνιαίο ηλεκτρονικό
περιοδικό

Ιδιοκτησία:

Δίκτυο Καλλιτεχνών και
Επιστημόνων για την ανάπτυξη
της Επαρχίας Ελασσόνας,

Υπεύθυνη έκδοσης:

Ελένη Μπλιούμη

Έδρα: Ελασσόνα, 6ης
Οκτωβρίου 84, 40200

Διεύθυνση Σύνταξης:

Ελένη Μπλιούμη

Συντακτική Επιτροπή:

Κορίνα Πάντου

Βασίλης Ζαρζώνης

Σπύρος Μπούμπα

Φιλολογική επιμέλεια:

Κορίνα Πάντου

Δημιουργική επιμέλεια -

Σελιδοποίηση:

Μαρία Μοσχογιάννη

Ηλεκτρονική υποστήριξη:

Αθανάσιος Αδάμου

Αθηνά Βαρσαμή

Τεχνική υποστήριξη:

Σταύρος Σαχινίδης

Νομική Σύμβουλος:

Αναστασία Χαιρετίδου

Πληροφορίες:

Ελένη Μπλιούμη 6976832232

mparasio@otenet.gr

Σημείωση σύνταξης:

- Επιτρέπεται η ελεύθερη
άντληση στοιχείων, αρκεί
να αναφέρεται η πηγή
και ο συγγραφέας
- Οι συγγραφείς των άρθρων
φέρουν την ευθύνη
για τις απόψεις τους

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Με το τεύχος Οκτωβρίου, Νοεμβρίου, Δεκεμβρίου 2019, κλείνουμε το τρίτο έτος της ηλεκτρονικής έκδοσης του περιοδικού «Εν Ολύμπω». <http://enolympo.gr/magazine.html>.

Στα χρόνια αυτά εκδόθηκαν δώδεκα τεύχη (συμπεριλαμβανομένου και του σημερινού) με σταθερότητα και συνέπεια και ως προς τον χρόνο περιοδικότητας (κάθε τρεις μήνες) αλλά και ως προς την ποιότητα της ύλης του κάθε τεύχους.

Ως υπεύθυνη έκδοσης και διευθύντρια σύνταξης του περιοδικού, θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους εκείνους που συμμετείχαν με τα έργα τους στο περιοδικό μας, καθώς και τους συνεργάτες μου για την ξεχωριστή έως τώρα κοινή μας πορεία και την εργατικότητα τους ο καθένας στον τομέα του, για να έχουμε ένα έγκριτο αποτέλεσμα. Συνεχίζουμε με την ίδια ένταση και με μεγαλύτερη διάθεση και στα επόμενα τεύχη.

Και στο παρόν τεύχος, όπως και στα προηγούμενα, θα βρείτε επιλεγμένα άρθρα, επιστημονικά και μη, από εξαιρετικούς επιστήμονες συγγραφείς του γνωστικού τους αντικείμενου, με θέματα πολιτιστικά, κοινωνικά, εκπαιδευτικά, βιβλιοπαρουσιάσεις, ποίηση καθώς και λαογραφικά και λογοτεχνικά θέματα.

Ειδικότερα, το ταξίδι της ανάγνωσης ξεκινά με το δεύτερο μέρος της περιήγησης στο σύγγραμμα του αείμνηστου Γρ. Βέλκου με τίτλο: «Ο αρχαιότερος κώδικας της μονής της Παναγίας Ολυ-

της **Ελένης
Μπλιούμη**
εκπαιδευτικού

μπιώτισσας» από την κ. Πάντου και συνεχίζει με τα ιστορικά στοιχεία για την Κρανιά και τους γύρω οικισμούς από τον κ. Σπανό. Η ιστορική θεματολογία ολοκληρώνεται με το δοκίμιο-μελέτη της κ. Ε. Ράπτου, «Οι Κουπατσιαραίοι».

Στη συνέχεια, ένα ευαίσθητο κοινωνικό θέμα προσεγγίζει ο κ. Σιγάλας με τίτλο: «Εξέλιξη στον

κύκλο ζωής της οικογένειας με παιδιά σχολικής ηλικίας».

Ακολουθούν ενδιαφέροντα παιδαγωγικά θέματα από τους εκπαιδευτικούς κ.κ. Νιάουστα, Λεϊμονή και Βαρσαμή καθώς και το λαογραφικό θέμα: «Ο θεσμός της προίκας» από τον κ. Μπούμπα.

Η κ. Πανταζή μας ταξιδεύει στα μονοπάτια του φθινοπώρου μέσα από την ποίηση, ενώ η κ. Μπαρδάνη δίνει έναν τόνο ευχάριστο μέσα από το διήγημά της «Για κάποια παραμονή Πρωτοχρονιάς».

Στο τρίμηνο, όπου αναφέρεται το 12ο τεύχος του περιοδικού, ο Σύλλογος μας: ΔΙΚΤΥΟ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ με τίτλο Κέντρο Τέχνης, Λόγου και Κοινωνικής Δράσης, πραγματοποίησε μία σειρά βιβλιοπαρουσιάσεων αξιόλογων συγγραφέων, βιβλία των οποίων είχαν ιστορικό, λογοτεχνικό και λαογραφικό περιεχόμενο.

Στοιχεία σχετικά με τις εκδηλώσεις αυτές παρατίθενται στις τελικές σελίδες του τεύχους.

Σας ευχόμαστε καλή ανάγνωση.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

● Εισαγωγικό σημείωμασελ. 2	εκπαιδευτικού-συγγραφέασελ. 8
● Ανάγνωση ενός αναγνώστη, της Κορίνας Πάντου, φιλόλογουσελ. 3	● Το φαινόμενο της ελλιπούς φοίτησης, της Αθηνάς Βαρσαμή, εκπαιδευτικού εκπαιδευτικούσελ. 9
● Ιστορικά στοιχεία για την Κρανιά και τους γύρω οικισμούς, του Κώστα Σπανού, συγγραφέα εκδότης του περιοδικού "Θεσσαλικό Ημερολόγιο"σελ. 4	● Ο θεσμός της προίκας, του Σπύρου Μπούμπα, εκπαιδευτικού συγγραφέασελ. 10
● Ανα-γνωρίζοντας τους Κουπατσιαραίους, της Ευαγγελίας Ράπτου Μεταδιδακτορική Ερευνήτρια Πανεπιστήμιο Αιγαίου Τ. Ε.Π.Α.Ε.Σ.σελ. 5	● «Ριγελό φθινόπωρο», της Αθηνάς Πανταζή, φιλόλογου.....σελ. 11
● Εξέλιξη στον κύκλο ζωής της οικογένειας με παιδιά σχολικής ηλικίας, του Δρα Ι. Σιγάλα, παιδοψυχιάτρουσελ. 6	● Κάποια παραμονή πρωτοχρονιάς, της Δήμητρας Μπαρδάνη Προέδρου της Ε.ΛΟ.ΣΥ.Λ.καθηγήτρια γαλλικής φιλολογίας ..σελ. 12
● Σχολική γλώσσα και μαθητής: Κριτική θεώρηση, του Γ. Νιάουστα εκπαιδευτικού, Med στις Επιστήμες της Αγωγής....σελ. 7	● «Κράτα βρε γέρο Όλυμπε», του Κώστα Παλάσκασελ. 13
● Γραφή...μια παίζουσα διαδικασία, του Διονύση Λεϊμονή,	● «Ιστορία και Λαογραφία των Φιλιππίων Γρεβενών»σελ. 13
	● Ευάγγελος Αυδίκος, «Οδός Οφθαλμιατρείου»σελ. 14
	● «Ψίχουλα στο πάτωμα»σελ. 15
	● «Μπαλντούμης Ιωάννης, ο θρυλικός Σαμαρινάος ήρωας του Ελληνοϊταλικού πολέμου 1940 - 41».....σελ. 16

ΑΝΑΓΝΩΣΗ ΕΝΟΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗ

(Μέρος 2)

Συνεχίζω την περιήγησή μου στις σελίδες του συγγράμματος του αείμνηστου Γρ. Βέλκου με τίτλο:
Ο ΑΡΧΑΙΟΤΕΡΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΟΛΥΜΠΙΩΤΙΣΣΑΣ

Αγγίζω για λίγο νοερά το **εξώφυλλο** του κώδικα. Ξύλινο ντυμένο με δέρμα, με διαστάσεις 30X21 εκ., με ευδιάκριτη ακόμη τη διακόσμηση. Διαβάζω την ιδιόχειρη αρχική πιστοποίηση των σελίδων από τον επίσκοπο Ελασσόνας Καλλίνικο (11 Αυγούστου 1954). Εκείνος αριθμεί 561 σελίδες, που επόμενοι ερευνητές διορθώνουν τελικά σε 586 (Ε. Σκουβάρας).

Ακολουθώντας την ανάγνωση του Γρ. Βέλκου, μπαίνω στο κυρίως μέρος του βιβλίου, που βρίθει λημμάτων του κώδικα.

Αυτούσιες σελίδες δια χειρός, κυρίως, του ιερομόναχου Δομέτιου ή του ηγουμένου Άνθιμου Ολυμπιώτη. (Υπάρχουν, ωστόσο, 11 ακόμη διαφορετικές γραφές). Σελίδες, που χωρίς τον δίαυλο- ανάγνωση του συγγραφέα, θα μου ήταν αδύνατον να αποκρυπτογραφήσω.

Είναι αυτή η δυσνόητη, για κάποιον μη μυημένο επίδοξο αναγνώστη, εκκλησιαστική γραφή, παρόμοια με κείνη των ιερών εικόνων.

Από τη δημιουργία του το περιεχόμενο κατανέμεται σε τέσσερις θεματικές ενότητες:

1) Χρονικά του μοναστηριού από 1746 έως 1911, (οι μισές σχετικές σελίδες γραμμένες απ' τον ηγούμενο Άνθιμο Ολυμπιώτη). Σε ξεχωριστά μέρη ο ηγούμενος σημειώνει τα περιουσιακά στοιχεία, τις δωρεές, τα ιστορικά γεγονότα της εποχής, τις προσωπικές του περιπέτειες .κ.λ.π. με λευκές σελίδες ανάμεσα για τους συνεχιστές του. (Η έρευνα, εξάλλου, του Γρ. Βέλκου τον οδηγεί σ' άλλους ερευνητές-ιστορικούς, που αξιοποίησαν γενικότερα τον κώδικα ως άμεση ή έμμεση ιστορική πηγή).

της **Κορίνας Πάντου**
φιολόγου

2) Διδακτικοί λόγοι του ιδίου ηγουμένου (καλύπτουν 178 σελίδες).

3) Δώδεκα προφητικά κεφάλαια του επισκόπου Κωστάντζας της Ρωσίας (αντίγραφα του 1806) και

4) Ένα τετρασέλιδο πρόσθετο, όπου καταγράφεται η κινητή κι ακίνητη περιουσία του μοναστηριού, μετά από εντολή συνόδου, εξάρχοντος του θεοφιλέστατου Σταγών Κυρ Παϊσίου.

Στέκομαι στο γεγονός πως μπορώ να βρω μέσα στον κώδικα 18 καταγεγραμμένους **διδασκικούς λόγους του Άνθιμου Ολυμπιώτη**. Ξεχωρίζω ελκυστικούς τίτλους:

Η πραγματική μικρή εικόνα της Παναγίας Ολυμπιωτισσας

«Περί συνειδήσεως καθαράς», «Περί φθόνου», «Περί κακής συναναστροφής», «Περί προσευχής»...κ.α. Λόγοι για τους οποίους κάποιοι μελετητές τον κατατάσσουν στους «πεπαιδευμένους Μακεδόνες λόγιους και συγγραφείς» της εποχής (Γεωργ. Ζαβίρας). Με συνεπαίρνει η ιδέα πως, χάρη στον πολύτιμο μόχθο του Γρ. Βέλκου, μπορούν να «ακουστούν» αυτές οι διδαχές, μέσα από τα βάθη των αιώνων. Διδαχές που επαινούνται από ειδήμονες για τη δραστική τους απλότητα.

Αλλού υπάρχουν 10 σελίδες γραμμένες από τον **Αρσένιο Περραιβό**, αδελφό του Χριστόφορου Περραιβού(!), 3 σελίδες του **Πατριάρχη Αλεξανδρείας Καλλίνικου**(!), 2 σελίδες του **Παπα-Ιωάννη Οικονόμου Τσαριτσάνης**... κλπ.

Πώς μπολιάστηκαν στην ιστορία της Μονής, άραγε, τέτοιες προσωπικότητες της τοπικής ιστορίας κι όχι μόνο;

Με κατακλύζει περιέργεια για το τι θα ανακαλύψω παρακάτω...Ελπίζω και τους αναγνώστες του περιοδικού μας!

Το μετόχι της Μονής δίπλα στη γέφυρα του Κουραδελη, όπου βασανίστηκε ο Άνθιμος Ολυμπιωτης

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΡΑΝΙΑ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΓΥΡΩ ΟΙΚΙΣΜΟΥΣ

Η συγγραφή της Ιστορίας ενός οικισμού είναι μία σοβαρή και, φυσικά, δύσκολη υπόθεση. Ο επίδοξος ιστορικός πρέπει να έχει στη διάθεσή του γραπτές πηγές, ώστε το γραπτό του να είναι έγκυρο και να μην επιδέχεται σχόλια και παρατηρήσεις. Για πολλούς οικισμούς, οι γραπτές μαρτυρίες είναι λίγες, λόγω των περιπετειών της χώρας μας και λόγω της άγνοιας των προγενέστερων γενεών.

Για τον λόγο αυτό, όποια πληροφορία ανιχνεύσουμε στις πηγές πρέπει να την αξιοποιήσουμε. Τα τελευταία 20 χρόνια εκδόθηκαν μερικές απογραφές των Οθωμανών, οι οποίες προσφέρουν κάποιες χρήσιμες πληροφορίες. Στην πρώτη απογραφή του 1454/1455, ενώ αναφέρονται η Δεσκάτη, το Μέλοβο, η Λάη και η Βαλανίδα, η Κρανιά απουσιάζει από την απογραφή αυτή. Πιθανόν δεν είχε ιδρυθεί ο οικισμός αυτήν την περίοδο. Στην επόμενη απογραφή του 1485, αναφέρονται η Κρανιά, η Γιαννωτά, το Νάνεσι και το Λουτρό και άλλοι οικισμοί, ως τμήματα του ζιαμετίου της Ελασσόνας. Το ζιαμέτι ήταν ένας οικονομικός όρος και σήμαινε ότι τα φορολογικά έσοδα, τα οποία εισέπραττε ο ζαΐμης, ένας ανώτερος οθωμανός αξιωματικός του ιππικού, κυμαίνονταν από 9.999 έως 99.999 άσπρα.

Στην Κρανιά το 1485 κατοικούσαν 15 οικογένειες, από τις οποίες οι 3 είχαν ως αρχηγό μία χήρα γυναίκα, και 4 ενήλικοι άγαμοι. Υπολογίζοντας πενταμελή την πλήρη οικογένεια και τετραμελή της χήρας, συμπεραίνουμε ότι στην Κρανιά το 1485 ζούσαν γύρω στα 75 άτομα. Από τη γεωργική και την κτηνοτροφική παραγωγή του χωριού, ο ζαΐμης εισέπραξε το καλοκαίρι της απογραφής (1485) 2.630 άσπρα. Η γειτονική Γιαννωτά είχε 30 οικογένειες, από τις οποίες 5 ήταν χηρών γυναικών και 6 ενήλικοι άγαμοι, δηλαδή γύρω στα 150 άτομα. Ο ζαΐμης εισέπραξε από τη Γιαννωτά 2.905 άσπρα. Ενώ είχε διπλάσιες οικογένειες από την Κρανιά, εισέπραξε μόνο 275 άσπρα παραπάνω, γεγονός το οποίο σημαίνει ότι η Κρανιά είχε μεγαλύτερη παραγωγή, η οποία προφανώς οφειλόταν στο μεγάλο ζωικό κεφάλαιο.

Το Λουτρό, το οποίο αναφέρεται ως Λοέτρο στο χρυσόβουλο του Ανδρόνικου Γ' Παλαιολόγου, του έτους 1326, στην απογραφή του 1454/1455 δεν αναφέρεται. Προφανώς είχε εγκαταλειφθεί νωρίτερα. Στο συμπέρασμα αυτό καταλήγουμε παρατηρώντας τα στοιχεία της απογραφής του 1485. Το διαλυμένο πριν από πολλά χρόνια Νάνεσι, δηλαδή ο οικισμός του Νάννη (Γιάννη) ο οποίος βρισκόταν στα βορειοδυτικά του Λουτρού, στην κτηματική του περιοχή, είχε διπλάσιο πληθυσμό από το Λουτρό, 6 οικογένειες, δηλαδή γύρω στα 30 άτομα, τα οποία απέδωσαν στον ζαΐμη 666 άσπρα. Στην απογραφή του 1521 αναφέρονται τρεις οικισμοί της περιοχής: η Κρανιά, το Λουτρό και η Γιαννωτά. Η Κρανιά, υπαγόμενη στην Ελασσόνα, είχε 61 οικογένειες, από τις οποίες οι 6 ήταν

του **Κώστα Σπανού**
συγγραφέα εκδότη
του περιοδικού
«Θεσσαλικό Ημερολόγιο»

οικογένειες χηρών, και 15 ενήλικους άγαμους, δηλαδή περισσότερα από 300 άτομα. Το καλοκαίρι του 1521 ο τιμαριούχος εισέπραξε 2.961 άσπρα. Συγκρίνοντας τα δεδομένα των δύο απογραφών, του 1485 και του 1521, διαπιστώνουμε τα εξής: Ο πληθυσμός της Κρανιάς, μέσα σε 36 χρόνια, μία γενιά δηλαδή, τετραπλασιάστηκε. Προφανώς ήρθαν και εγκαταστάθηκαν εδώ νέες οικογένειες από άλλες περιοχές. Το γεγονός όμως ότι η πρόσδοτος του τιμαριούχου αυξήθηκε μόνο κατά 275 άσπρα σημαίνει ότι η κτηνοτροφία δεν απέδωσε πολλά, ότι δηλαδή ο αριθμός των γιδοπροβάτων δεν σημείωσε καμία αύξηση. Έμμεσα συμπεραίνουμε ότι οι νέοι κάτοικοι είχαν ελάχιστα ή δεν είχαν καθόλου ζώα και ασχολούνταν με τη γεωργία και κάποιοι με

διάφορα επαγγέλματα. Το Λουτρό πενταπλασίασε τον πληθυσμό του το 1521. Οι 3 οικογένειες του 1485 έγιναν 14 και 2 χηρών και 1 ενήλικος άγαμος, δηλαδή γύρω στα 80 άτομα, τα οποία απέδωσαν πρόσοδο στον τιμαριούχο 1.024 άσπρα, τριπλάσια από το 1485. Προκύπτει εύλογα το ερώτημα: πώς οι 3 οικογένειες του 1485 έγιναν 291 σε 15 χρόνια; Και πώς μετά από 21 χρόνια οι 291 οικογένειες έγιναν 16, όταν το 1519 στην απογραφή των Σερβίων αναφέρονται 286 πλήρεις οικογένειες. Μήπως ο μεγάλος αριθμός των οικογενειών ήταν νομάδες κτηνοτρόφοι οι οποίοι έρχονταν το καλοκαίρι στο Λουτρό, οπότε γινόταν η απογραφή, και έφευγαν τον χειμώνα; Στις ελληνικές, μοναστηριακές, πηγές η Κρανιά αναφέρεται, ως Κρανέα, για πρώτη φορά το 1520, στο φ. 58α της πρόθεσης 401 του Μεγάλου Μετεώρου, με 5 αφιερωτές (Γερμανός ιερομόναχος, Θεοδόσιος μοναχός, Νικόλαος. Καλλή, Κούκια). Το Λουτρό απουσιάζει από την πρόθεση αυτή, ενώ η Γιαννωτά αναφέρεται στο φ. 74β, με έναν αφιερωτή του 1540 (Πουλημένος). Το 1592/1593, στην πρόθεση 421 του Μεγάλου Μετεώρου, αναφέρονται τέσσερις οικισμοί, υπαγόμενοι στην Αρχιεπισκοπή της Ελασσόνας: η Ξεροκρανιά, το Μπράικου, τα Λάπατα και η Γιαννωτά. Η Ξεροκρανιά αναφέρεται, ως οικισμός της Επισκοπής των Σερβίων, και στο φ. 64β, ως οικισμός της Αρχιεπισκοπής της Ελασσόνας. Τα Λάπατα αναφέρονται στην πρόθεση αυτή. Το Μπράικου αναφέρεται επίσης στο φ. 65α, της εν λόγω πρόθεσης. Τέλος, η Γιαννωτά αναφέρεται στο φ. 65β, με 23 αφιερωτές, από τους οποίους 4 είναι μοναχοί και 3 μοναχές και με άλλους 30 μεταγενέστερων εποχών. Στην επόμενη δημοσιευμένη πρόθεση, υπ' αρ. 215 της Μονής του Βαρλαάμ των Μετεώρων, αναφέρονται μόνο η Ξεροκρανιά και τα Λάπατα, με αφιερωτές του 1613/1614. Με περισσότερους αφιερωτές αναφέρονται στην πρόθεση της Μονής του Αγίου Νικάνορα (Ζάμπουρδας) η Ξεροκρανιά, ο Λουτρός, η Πεσηρετζία (Άκρη), για πρώτη φορά, και η Γιαννωτά. Η πρόθεση αυτή γράφτηκε το έτος 1692, αντικαθιστώντας παλαιότερο χειρόγραφο το οποίο είχε φθαρεί. Έτσι δεν γνωρίζουμε ποιο έτος καταχωρίστηκε κάθε οικισμός για πρώτη φορά...

Ανα-γνωρίζοντας τους Κουπατσαραίους

Οι κουπατσαραίοι ή κουπατσαραίοι και οι Βλάχοι είναι τα δύο σημαντικότερα φύλα που εγκαταστάθηκαν και αναπτύχθηκαν στην ορεινή περιοχή των Γρεβενών, διαμορφώνοντας πλήρως το τοπίο με τις δραστηριότητές τους.

Τα κυριότερα χωριά των Κουπατσαραιών είναι: ο Δοξαράς (Μπούρα), Η Κυρακαλή, ο Έλατος (Ντιβράνι), το Κάστρο, Αναβρυτά (Βραστινό), η Κλαηράχη (Βραβονίστα), η Αετιά (Τσουριάκας), το Μεσολούρι, το Πρόσβορο (Δέλβινο ή Δέλνο), η Αλατόπετρα (Τούζι), το Δοτσικό (Ντούσκο), οι Φιλιππαιοί (στα βλάχικα Φιλκλί ή Φιρκλί), το Πολυνέρι (Βοντεντσκό), το Πανόραμα (Σαργανναίοι, στα βλάχικα Σιάργκανλι), η Λάβδα, το Περιβολάκι (Λιπινίτσα), ο Ζιάκος (Τίστα), το Σπήλαιο, το Τρίκωμο (Ζάλοβο), το Παρόρειο (Ριάχοβο), ο Σταυρός (Παλιοχώρι), το Κοσμάτι (στα βλάχικα Κουσμάτσι), ο Σιταράς (Σίτοβο), οι Μουραναίοι (στα βλάχικα Μαβράνλε), ο Μαυρονόρος, το Κηπουριό (στα βλάχικα Τσιπουρίε), Η Λαγκαδιά (Ζάπαντο, Ζαπανταίοι), το Μικρολίβαδο (Λαμπανίτσα) και το Μοναχίτι (στα βλάχικα Μοναχίτλου). Ο ακριβής προσδιορισμός του αριθμού των χωριών αυτών δεν είναι δυνατός. Πρέπει να συνυπολογιστούν και τα χωριά που βρίσκονται βόρεια και νότια της πόλης των Γρεβενών, όπως το Καλαμίτσι, Μεσόλακκος (Ζγκόστι), Καλόχι, Ελευθεροχώρι, Φελλί, Δεσπότης (Σνίχοβο), Πηγαδίτσα, Αιμηλιανός (Γκριντάδες), Μελίσσι (Πλέσια), Άγιοι θεόδωροι, Σιταράς, Διάκος (Λιμπίνοβο), Ανθρακία κ.ά..

Για την ετυμολογική προέλευση του ονόματος «Κουπατσαίρης» διατυπώθηκαν διάφορες απόψεις. Ωστόσο, από τις επικρατέστερες είναι εκείνη σύμφωνα με την οποία το όνομα «Κουπατσαίρης» προέρχεται από τη βλάχικη λέξη «**κουπάτσιου**», η που σημαίνει «**βελανιδιά**» ή «**θάμνος**» και «**τα νεόφυτα**» γύρω από τον κύριο κορμό του δέντρου (Κουκούδης, Α., 2000). Επομένως, Κουπατσαραίοι ονομάζοντας εκείνοι που ζούσαν σε μια περιοχή όπου ήκμαζαν δάση βελανιδιάς.

Σύμφωνα με τον G. Weigand (Γερμανός γλωσσολόγος και ειδικός στη μελέτη των βαλκανικών γλωσσών και ιδιαίτερα της ρουμανικής και βλάχικης γλώσσας) είναι πιθανότερο το όνομα «Κουπατσαίρης» να προέρχεται από τη σλάβικη λέξη «**κουπάτς**» που σημαίνει «**σκαφτιάς-γεωργός**», λέξη εννοιολογικά συγγενέστερη με τις ασχολίες των κατοίκων της περιοχής, καθώς οι περισσότεροι απ' αυτούς ήταν γεωργοί. Στη συνείδηση των ίδιων των Κουπατσαραιών αλλά και των υπολοίπων κατοίκων της περιοχής έχει επικρατήσει η πρώτη εκδοχή.

Πράγματι, οι Κουπατσαραίοι, στα πλαίσια της επιβίωσης τους συνδέθηκαν άμεσα με τα δρυοδάση της περιοχής. Όντας και γεωργοί και κτηνοτρόφοι διάνοιξαν και αραίωσαν τα δάση δημιουργώντας κατάλληλες συνθήκες είτε για γεωργική καλλιέργεια είτε για βόσκηση, συνεχίζοντας παράλληλα και την εκμετάλλευση του δάσους για την παραγωγή προϊόντων, όπως τα καυσόξυλα, απαραίτητων στην καθημερινή τους ζωή.

Η κυριότερη και πιο αποδοτική ασχολία των Κουπατσαραιών ήταν η κτηνοτροφία. Σχεδόν όλοι είχαν αιγοπρόβατα, άλλοι λιγότερα άλλοι περισσότερα, για να καλύπτουν τις ανάγκες τους σε προϊόντα διατροφής (γάλα, γιαούρτι, τυρί, κρέας) αλλά και ένδυσης, καθώς όλα τα υφάσματα προέρχονταν από το μαλλί των κοπαδιών. Ακόμα και οι λίγοι που δεν είχαν ζώα δούλευαν μισθωτοί, «**χασμηκιάρηδες**» όπως λέγονταν, στα κοπάδια των μεγαλοκτηνοτρόφων, δηλαδή των «**τσελιγκάδων**», οι οποίοι ήταν οι προύχοντες της περιοχής, καθώς ο αριθμός των μικρών ζώων (αιγοπρόβατα) και των μεγάλων (βοοειδή,

της Δρ Ευαγγελία Ράπτου

Μεταδιδακτορική
Ερευνήτρια
Πανεπιστήμιο Αιγαίου
Τ. Ε.Π.Α.Ε.Σ.

άλογα) ήταν βασικός δείκτης οικονομικής επιφάνειας και κοινωνικής θέσης. Οι Κουπατσαραίοι, όπως και οι Βλάχοι, εφάρμοζαν το μετακινούμενο σύστημα εκτροφής ή αλλιώς ημινομαδική αιγοπροβατοτροφία. Σύμφωνα με αυτό, οι κτηνοτρόφοι μετακινούσαν τα αιγοπρόβατα την άνοιξη (Απρίλιο – Μάιο) προς τα ορεινά λιβάδια και το φθινόπωρο (Οκτώβριο - Νοέμβριο) επέστρεφαν στα πεδινά (χειμαδιά). Οι μετακινήσεις γίνονταν «**απ' τον Άι-Γιώργη στον Άι-Δημήτρη**». Στην πλειοψηφία τους είχαν τα χειμαδιά τους στο θεσσαλικό κάμπο και κυρίως στην Ελασσώνα, τον Τύρναβο, τον Αλμυρό και το Βόλο, ενώ συνηθισμένος προορισμός ήταν και η Σιθωνία Χαλκιδικής. Γενικά, μετακινούνταν το χειμώνα προς τη Θεσσαλία και τη Χαλκιδική ήταν αυτοί που είχαν μεγάλα κοπάδια, ενώ όσοι είχαν λίγα ζώα παρέμεναν στο χωριό, στο «**μπακάτι**», όπως το έλεγαν.

Όσοι από τους κτηνοτρόφους δεν μετακινούνταν στα χειμαδιά έπρεπε να προετοιμαστούν κατάλληλα για τον επερχόμενο χειμώνα. Από το καλοκαίρι αποθήκευαν χόρτο, τριφύλλι, καρπούς, βαλανίδια και κλαδιά. Επίσης κατασκεύαζαν τις κλαδαριές, από χλωρά κλαδιά βαλανιδιάς. Έκοβαν ένα χοντρό μακρύ ξύλο δύο μέτρων ύψους περίπου και το στερέωναν όρθιο στο έδαφος. Σ' αυτό το ξύλο περνούσαν τα κλαδιά ένα - ένα και τα πίεζαν πατώντας τα, μέχρι να γεμίσει το όρθιο ξύλο σε όλο του το ύψος. Τα κλαδιά αυτά ξηραίνονταν μέχρι το χειμώνα και χρησιμοποιούνταν για να ταΐσουν τα ζώα, όταν το χιόνι δεν τους επέτρεπε να βοσκήσουν. Ο αριθμός των κλαδαριών ήταν ανάλογος του μεγέθους του κοπαδιού.

Κατά τη διάρκεια του χειμώνα τα ζώα διανυκτέρευαν μέσα στα σκεπασμένα μαντριά, ένα για τα πρόβατα και ένα για τα γίδια. Ανάμεσα τους κατασκεύαζαν την «**κόρδα**», έναν περιφραγμένο χώρο, ο οποίος συγκοινωνούσε με τα μαντριά και χρησιμοποιούνταν για το τάισμα των ζώων. Η «**κόρδα**» είχε κυκλικό σχήμα και μια στρογγυλή σκεπή, η οποία ήταν ανοιχτή στο κέντρο της, για να μπορεί να μπαίνει μέσα φως. Κατά τη διάρκεια της ημέρας, αν λόγω κακοκαιρίας τα ζώα δεν μπορούσαν να βοσκήσουν, έμεναν μέσα στην «**κόρδα**», όπου και τα ταΐζαν.

Την άνοιξη και μετά την επιστροφή όσων κοπαδιών ξεχειμώναζαν στα χειμαδιά, κατασκεύαζαν τις «**στρούγκες**», ένα πρόχειρο μαντρί από κλαδιά, μέσα στο οποίο μάζευαν τα ζώα που ήταν για άρμεγμα.

Στην κατασκευή άφηναν ένα άνοιγμα σαν πόρτα, όπου έβγαζαν τα ζώα ένα ένα και τα άρμεγαν πριν τα αφήσουν ελεύθερα έξω. Κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού έβοσκαν τα ζώα τους το πρωί και το απόγευμα, ενώ πολλές φορές, για να αποφύγουν τις μεγάλες θερμοκρασίες της εποχής έβγαζαν τα ζώα για βοσκή κατά τη διάρκεια της νύχτας, δηλαδή τα «**σκάριζαν**», όπως λεγόταν στην τοπική διάλεκτο.

Τα κουπατσαραίικα χωριά λόγω της θέσης τους αποτελούσαν το πέρασμα από τα βλαχοχώρια και την Ήπειρο προς τη Θεσσαλία και την Ανατολική Μακεδονία. Τα караβάνια των εμπορών και των Βλάχων κτηνοτρόφων που διέρχονταν από την περιοχή στάθμευαν για να ξεκουραστούν αυτοί και τα ζώα τους. Για την εξυπηρέτηση των ταξιδιωτών αυτών χτίστηκαν χάνια, ενώ τα χιλιάδες ζώα τους μαζί με τα ζώα των κατοίκων έβοσκαν στις εκτάσεις της περιοχής, επιδρώντας, όπως ήταν φυσικό και αναμενόμενο, στη διαμόρφωση του τοπίου.

Οι Κουπατσαραίοι, σύμφωνα με περιγραφές περιηγητών, ήταν υψηλόςσωμοι, ευφυείς, ηρωικοί, ρωμαλέοι, ισχυροί και πατριωτικότεροι σε αισθήματα. Ήταν άνθρωποι φιλήσυχοι και ειρηνικοί.

Εξέλιξη στον κύκλο ζωής της οικογένειας με παιδιά σχολικής ηλικίας

Ας προχωρήσουμε σήμερα στην εξέταση της Οικογένειας με παιδιά σχολικής ηλικίας

Οταν τα παιδιά πηγαίνουν σχολείο, μειώνεται η εξάρτηση από τους γονείς και μπαίνουν νέα σημαντικά πρόσωπα στην ζωή τους. Η ζωή της οικογένειας γεμίζει με ένα σωρό νέες, κυρίως εκπαιδευτικές δραστηριότητες. Το γεγονός αυτό μπορεί να αποτελέσει σημαντική ευκαιρία ανάπτυξης ουσιαστικής συνεργασίας, προκειμένου να αντιμετωπιστούν πρακτικές ανάγκες και έτσι να αυξηθεί το αίσθημα επάρκειας και ικανοποίησης σε όλους.

του Δρα Ιωάννη
Σιγάλα
παιδοψυχιάτρου

Αποτελεί όμως και κίνδυνο παραμέλησης της συζυγικής σχέσης και επικοινωνίας, με αποτέλεσμα αίσθημα ματαιώσης, παράλογα αυξημένες προσδοκίες και επικριτική στάση προς τα παιδιά. Όμως τα παιδιά μας δεν χρειάζονται κριτική και απόρριψη. Χρειάζονται ενθάρρυνση και καθοδήγηση, ώστε να ανακαλύψουν τα ταλέντα τους και να ξεκαθαρίσουν πώς επιθυμούν να οργανώσουν το μέλλον τους. Και κυρίως **χρειάζονται πρότυπα** αισιοδοξίας, δημιουργικότητας, θάρρους και πρωτοβουλίας. Επίσης χρειάζονται να έχουν το κουράγιο **να δοκιμάζουν νέες ιδέες** στην πράξη, να απολαμβάνουν τις επιτυχίες τους και να εμπλουτίζουν την πείρα και τις γνώσεις τους μέσα από τις αποτυχίες, που είναι αναπόφευκτες, όταν κάποιος έχει την δύναμη να εφαρμόζει νέες ιδέες.

Επιπλέον, στην φάση αυτή, αυξάνει η **συγκινησιακή ανεξαρτησία** των παιδιών από το γονεϊκό περιβάλλον και γίνεται όλο και πιο σημαντική η φιλία. Είναι καλό οι γονείς να το επιτρέπουν και να το ενθαρρύνουν αυτό και είναι εύκολο γι' αυτούς, εφόσον το βρίσκουν σαν ευκαιρία, να ενισχύσουν την προσωπική τους ζωή, τις δικές τους φιλικές σχέσεις και, ιδίως την συζυγική τους συντροφικότητα.

Ας μιλήσουμε τώρα πιο **αναλυτικά** για την ψυχοκοινωνική ανάπτυξη τους παιδιού της σχολικής ηλικίας, δηλαδή ανάμεσα στα 6 και 12 χρόνια. Την περίοδο αυτή λοιπόν συμβαίνουν τα εξής:

α) Η ανάπτυξη **αυτορύθμισης της συμπεριφοράς** σύμφωνα με τις κοινωνικές επιταγές. Μέχρι τώρα η συμπεριφορά του παιδιού ρυθμιζόταν από τους γονείς με κατάλληλες επιβραβεύσεις, απαγορεύσεις και τιμωρίες. Τώρα σε αυτό συμβάλλει καθοριστικά και το σχολικό περιβάλλον με τους διδάσκοντες και την ομάδα των συνομηλίκων και οι διδασκαλίες των προηγούμενων χρόνων φαίνονται να συγκεντρώνονται σε μια καινούργια νοητική ενότητα. Στην περίοδο αυτή εμφανίζεται η **“συνείδηση”**, που καθορίζει τι είναι σωστό και τι λάθος και, που επιβραβεύει το παιδί ή το τιμωρεί με “τύψεις”, όταν αισθάνεται ότι έχει παραβιάσει έναν κανόνα της.

β) Με την έναρξη της περιόδου αυτής η φαντασία αρχίζει να παίζει μικρότερο ρόλο στη ζωή του παιδιού. Ενώ πριν το παιδί πίστευε ότι αρκεί να φανταστεί την ικανοποίηση των επιθυμιών του και θα γινόταν, τώρα **γίνεται ρεαλιστής**. Οι περισσότερες αναμνήσεις της πρώιμης παι-

δικής ηλικίας απωθούνται. Το παιδί ζει ένα είδος αναγέννησης.

γ) Το παιδί γίνεται πιο ήρεμο, πιο ευάγωγο, η σχέση με τους γονείς χαλαρώνει και το ενδιαφέρον του για τους συνομηλίκους, το σχολείο κι άλλες δραστηριότητες (πχ. χόμπι, αθλητισμός, τέχνες) αυξάνει. **Κοινωνικοποιείται**, έχει υπομονή, συγκεντρώνει την προσοχή του γι' αρκετή ώρα, αντιλαμβάνεται τον εαυτό του σαν μέλος ομάδας (στην οικογένεια, στο σχολείο, στο μπάσκετ). Αυτή είναι η εποχή της ακαδημαϊκής μάθησης, αλλά και των ομαδικών αθλημάτων, των επιτραπέζιων παιχνιδιών και κάθε ομαδικού παιχνιδιού, όπου κυριαρχούν οι κανόνες, η δικαιοσύνη, η ηθική (ενώ στην προ-

ηγούμενη περίοδο ήταν πιο σημαντικό το παιγνίδι ρόλων και φαντασίας). Στην φάση αυτή ωφελεί η **ένταξη των παιδιών σε εξωσχολικές ομάδες** (πχ προσκοπισμός, κατασκήνωση) και δραστηριότητες, αθλητικές, καλλιτεχνικές κλπ. Βοηθούν στην άσκηση του σώματος, της ικανότητας επικοινωνίας, της νοημοσύνης, της δημιουργικότητας, στην ανακάλυψη των ταλέντων των παιδιών. Γονείς όμως που παραμελούν τα δικά τους αντίστοιχα αναπτυξιακά ζητήματα (συντροφικότητα, σχέση με τους δικούς τους γονείς, δημιουργικότητα, φροντίδα του σώματος και της υγείας, ικανοποίηση από την εργασία) τείνουν να φορτώνουν τα παιδιά με υπερβολικό αριθμό τέτοιων δραστηριοτήτων και επιμένουν για υψηλές επιδόσεις. Έτσι άθελά τους τα “διδάσκουν” να μετατρέπουν τις ευκαιρίες απόλαυσης, ψυχαγωγίας και παιχνιδιού, τις οποίες όλοι δικαιούμαστε, σε τυραννία.

δ) **Πολλές διαταραχές** στην ψυχοκοινωνική ανάπτυξη του παιδιού ή πολλές δυσκολίες στην οικογένεια, **εμφανίζονται** την περίοδο αυτή **σαν μαθησιακές διαταραχές** ή διαταραχές της συμπεριφοράς σε σχέση με το σχολείο.

ε) Στο νοητικό πεδίο αναπτύσσονται οι συγκεκριμένες λειτουργίες της σκέψης (πχ. η ικανότητα ταξινόμησης, τακτοποίησης αντικειμένων σε σειρές, η διατήρηση της ποσότητας όταν αλλάζει η φόρμα κλπ). Το παιδί σκέπτεται με συγκεκριμένο τρόπο, **δεν έχει ακόμα αναπτύξει αφηρημένες έννοιες** στο νου του.

στ) Το παιδί αποσύρει σταδιακά το ενδιαφέρον και τον θαυμασμό του από τον γονιό του άλλου φύλου και το μεταφέρει στον γονιό του ίδιου φύλου (και σε άλλους ενήλικες του ίδιου φύλου, πχ. δασκάλους). **Η σχέση του παιδιού με τον γονιό του ίδιου φύλου**, καθώς και με άλλους συγγενείς ή δασκάλους κλπ, παίζει σημαντικό ρόλο για την διαμόρφωση της ταυτότητας του φύλου του.

ζ) Τα παιδιά προτιμούν να παίζουν και να συνεργάζονται με άλλα παιδιά του ίδιου φύλου. Δείχνουν **“περιφρόνηση” προς το άλλο φύλο** (που μάλλον μοιάζει με καλά κρυμμένο φόβο). Ο αυνανισμός υποχωρεί προσωρινά για να επανέλθει στην εφηβεία.

στ) Η ανάπτυξη της **ανάγκης για επικοινωνία με συνο-**
(Συνέχεια στη σελίδα 12)

Σχολική γλώσσα και μαθητής:

Κριτική θεώρηση

Κατά καιρούς έχουν διεξαχθεί αρκετές έρευνες και συζητήσεις, σχετικά με το κατά πόσο η σχολική γλώσσα πείθει και σε ποιο βαθμό τους μαθητές. Στο παρελθόν, η διδασκαλία του είδους της γλώσσας (δημοτική ή καθαρεύουσα), έχει προκαλέσει πολλές διενέξεις, διαμάχες και διαφωνίες. Βασικό ζήτημα αντιπαράθεσης, υπήρξε η καθιέρωση ή μη της γλώσσας που χρησιμοποιούσε ο λαός στην καθημερινή του επικοινωνία.

Το ζήτημα αυτό λύθηκε οριστικά με την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1976, η οποία εκτός των άλλων, καθιέρωσε τη δημοτική γλώσσα ως επίσημη γλώσσα του σχολείου και του κράτους στο ευρύτερο πλαίσιο. Παρά το γεγονός όμως ότι η δημοτική ως επίσημη πλέον γλώσσα του σχολείου είναι περισσότερο κατανοητή από τους νέους, διαπιστώνεται ότι οι τελευταίοι δεν πείθονται από αυτή. Το γεγονός αυτό, θα μπορούσε να τεκμηριωθεί και να εξηγηθεί με βάση τους εξής λόγους:

➤ Οι νέοι της σημερινής εποχής, δεν αποδέχονται τη γλώσσα του σχολείου, ακριβώς επειδή η τελευταία δεν ανταποκρίνεται στις ανάγκες, τα βιώματα και τα ενδιαφέροντά τους. Οι νέοι σήμερα, χρησιμοποιούν τον δικό τους προσωπικό γλωσσικό κώδικα, ο οποίος διακρίνεται από τα δικά του χαρακτηριστικά γνωρίσματα, ιδιαιτερότητες και το δικό του προσωπικό ύφος. Με βάση τον κώδικα αυτό, δομούν τις διαπροσωπικές τους σχέσεις και γενικά επικοινωνούν ανταλλάσσοντας απόψεις για θέματα που άπτονται των ενδιαφερόντων τους (αθλητισμός, μόδα, ηλεκτρονικά παιχνίδια και διαδίκτυο, κόμικς, μουσική). Τα θέματα αυτά έχουν ελάχιστη ή μηδαμινή παρουσία στα σχολικά βιβλία και στη σχολική ζωή ειδικότερα, με αποτέλεσμα οι μαθητές να νιώθουν πως λειτουργούν μέσα σε ένα περιβάλλον το οποίο είναι ξένο – κατά ένα μεγάλο ποσοστό – από αυτούς. Στη σημερινή διδασκαλία, κυριαρχούν κυρίως τα στερεότυπα, η αναπαραγωγή έτοιμης και τυποποιημένης γνώσης και ο προσανατολισμός της μαθητικής σκέψης προς μια συγκεκριμένη κατεύθυνση. Απουσιάζει η πολύπτυχη δυναμική, γεγονός που συμβάλλει ώστε οι μαθητές να βιώνουν το σχολικό περιβάλλον ως ανοίκειο προς αυτούς.

➤ Από τη σημερινή γλωσσική διδασκαλία απουσιάζει η εξάσκηση των μαθητών σε πραγματικές καταστάσεις επικοινωνίας, οι οποίες απαιτούν τη χρήση του προφορικού λόγου. Εφαρμόζονται συγκεκριμένες και τυποποιημένες μέθοδοι διδασκαλίας που δεν κεντρίζουν το ενδιαφέρον και την συμμετοχή των μαθητών. Τα σχολικά εγχειρίδια της γλώσσας περιέχουν, στην πλειοψηφία τους, θέματα που δεν προκαλούν τη μαθητική περιέργεια. Παραβλέπεται στις περισσότερες των περιπτώσεων, η εφαρμογή σύγχρονων μεθόδων διδασκαλίας που

του Γιώργου Νιάουσα
εκπαιδευτικού,
Med στις Επιστήμες
της Αγωγής

προϋποθέτουν τη χρήση προφορικού λόγου, όπως είναι η δραματοποίηση, η εξάσκηση στην επιχειρηματολογία, το παιχνίδι των ρόλων με έμφαση στη χρησιμοποίηση της κατάλληλης γλωσσικής έκφρασης ανάλογα με την επικοινωνιακή περίσταση στην οποία βρίσκεται το υποκείμενο. Η γλωσσική διδασκαλία δηλαδή, έχει περισσότερο δομολειτουργικό χαρακτήρα και απουσιάζει η επικοινωνιακή προσέγγιση.

➤ Η διδασκαλία στη δευτεροβάθμια κυρίως εκπαίδευση είναι προσανατολισμένη στην προετοιμασία των μαθητών για τις πανελλαδικές εξετάσεις. Με την έννοια αυτή, η διδασκαλία διεξάγεται με τον γνωστό παραδοσιακό τρόπο, όπου κυριαρχεί ο μονόλογος του εκπαιδευτικού και ο μαθητής μετατρέπεται σε παθητικό δέκτη εφήμερων και τυποποιημένων γνώσεων, με αποτέλεσμα να περιορίζονται σημαντικά οι ευκαιρίες για συζήτηση, έκφραση των προσωπικών του απόψεων και κατά συνέπεια εξάσκηση του προφορικού του λόγου.

Ο μαθητής δηλαδή, αναγκάζεται να λειτουργεί μέσα σε ένα κάθε άλλο παρά παιδαγωγικό περιβάλλον στο οποίο κυριαρχεί η πίεση και το άγχος για την επίτευξη υψηλής επίδοσης και όχι οι δημιουργικές διδακτικές δραστηριότητες, γεγονός που υποβαθμίζει την προσωπικότητά του και δυσχεραίνει την ανάπτυξή του σε γνωστικό, συναισθηματικό και γλωσσικό – επικοινωνιακό επίπεδο.

➤ Το σχολείο διδάσκει την επίσημη γλώσσα, η οποία διαμορφώνεται από τα μεσαία και ανώτερα κοινωνικά στρώματα τα οποία είναι παράλληλα φορείς της κυρίαρχης ιδεολογίας και του επικρατούν κοινωνικού συστήματος. Συνεπώς η γλώσσα των σχολικών εγχειριδίων γίνεται εύκολα κατανοητή στους μαθητές που προέρχονται από οικογένειες με υψηλό μορφωτικό κεφάλαιο. Αντίθετα οι μαθητές των κατώτερων κοινωνικών στρωμάτων παρουσιάζουν δυσκολίες κατανόησης της συγκεκριμένης γλώσσας, ευρισκόμενοι από την αρχή σε μειονεκτική θέση ως προς τη σχολική τους φοίτηση. Οι διαφορετικές εμπειρίες και η διαφορετική γλώσσα, προδιαθέτει αρνητικά τους μαθητές των κατώτερων κοινωνικών στρωμάτων απέναντι στην επίσημη γλώσσα. Με την έννοια αυτή, οι εν λόγω μαθητές, αναπτύσσουν μορφές ισχυρής αντίστασης απέναντι στην επίσημη μάθηση και στο σχολικό θεσμό γενικότερα. Η αντίσταση αυτή, εκδηλώνεται με διάφορες μορφές: απειθαρχία, μη συνειδητοποίηση της ανάγκης εμπλουτισμού του λεξιλογίου, προτίμηση της περιγραφικής και απόρριψη της αναλυτικής-κριτικής γνωστικής διαδικασίας, πρόβλεψη

ανεπιτυχούς αποτελέσματος με παράλληλη υιοθέτηση της στρατηγικής της αδιαφορίας. Η γλώσσα λοιπόν των κατώτερων κοινωνικών στρωμάτων και ο τρόπος σκέψης που διαμορφώνει, συμβάλλει στην ανάπτυξη ισχυρής αντίστασης απέναντι στους όρους και τις προϋποθέσεις της σχολικής επιτυχίας.

Γραφή...μια παίζουσα διαδικασία

Η γραφή είναι πάντα δημιουργική. Η δημιουργική γραφή στη σχολική τάξη μπορεί να βοηθήσει σημαντικά τους μαθητές ώστε να βρουν τον δρόμο της γραφής πιο εύκολα, να αποφασίσουν να γράψουν για να ευχαριστηθούν, να απελευθερωθούν από φόβους κι ενδοιασμούς... Μπορούμε, δηλαδή, να τους ενθαρρύνουμε, αν διαγνωστεί το ταλέντο τους -που προφανώς δεν διαθέτουν όλοι όσοι γράφουν- μα πάνω απ' όλα να τους ευαισθητοποιήσουμε σε θέματα τεχνικής, που αργά ή γρήγορα θα τα ανακάλυπταν μόνοι τους, μέσα από την πράξη.

του **Διονύση Λειμόνη**
εκπαιδευτικός
- συγγραφέας

Μπορούμε, επίσης, να εξοικονομήσουμε χρόνο για αυτούς, να τους βοηθήσουμε να δαμάσουν το υλικό τους, να ανακαλύψουν τη «φωνή» τους. Το να βρεθεί εκείνη την ώρα δίπλα τους ένας εκπαιδευτικός, ένας μέντορας ή μια ομάδα υποστήριξης, ή «ομάδα της τάξης», μπορεί να προσφέρει σημαντική βοήθεια στους νεαρούς «συγγραφείς». Όχι, φυσικά, με την έννοια ότι θα «φυτέψει» μέσα τους κάτι που δεν υπάρχει – ο σπόρος πρέπει να είναι ήδη εκεί. Μπορεί όμως να τους βοηθήσει να καλλιεργήσουν τον σπόρο, να φέρουν σε πέρας το έργο τους στο μέτρο των δυνάμεών τους... Εννοείται, βέβαια, πως ο εκπαιδευτικός θα διαθέτει την ευρύτητα πνεύματος, την ευαισθησία και τον απαραίτητο σεβασμό, ώστε να δημιουργήσει το κατάλληλο κλίμα στην ομάδα των μαθητών και βοηθώντας τους να ανακαλύψουν τον δικό τους δρόμο... Έτσι τα παιδιά, μικρότερα αλλά και έφηβοι, θα καταφέρουν μέσα από μια ευχάριστη-παίζουσα διαδικασία να ανοίξουν τους ορίζοντες δράσης τους αξιοποιώντας τη γραφή μέσα από δράσεις με μουσική συχνά πλαισίωση, ώστε να επιτευχθεί το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα.

Η δημιουργική γραφή αρέσει και εκφράζει και τους ενήλικες, τους μεγάλους που ποθούν διαβάζοντας λογοτεχνία να συμμετέχουν ενεργά σε μια όμορφη διεργασία έκφρασης και ανασύνθεσης. Γιατί πέρα από τα ταξίδια σε πραγματικό χρόνο και χώρο υπάρχουν και τα άλλα, τα ονειρικά, αυτά που δεν γνωρίζουν σύνορα, αυτά που η σχεδία μας μπορεί να είναι πλωτή αλλά και αέρινη, πουπουλένια ή άλλου υλικού και μας μεταφέρουν εκεί που προφανώς δεν θα μπορούσαμε να φτάσουμε ποτέ για πολλούς και διάφορους λόγους. Τώρα αυτά τα ταξίδια είναι η μόνη μας διαφυγή, είναι η απόδρασή μας «εγκλωβισμένοι» στο σπίτι μας με μύριες προφυλάξεις, φόβους και ερωτηματικά. Δεν γνωρίζει εγκλωβισμό ο άνθρωπος που ονειρεύεται, ο άνθρωπος που γράφει, ο άνθρωπος που διαβάζει. Αυτός μπορεί να ανοίξει τα φτερά του, να πάει πολύ μακριά, να ατενίσει κόσμους που ορίζει η δημιουργικότητα και η φαντασία του, να βιώσει περιπέτειες, να περιηγηθεί στον υπαρκτό κόσμο, αλλά και σε έναν κόσμο που μπορεί να φτιάξει με τα χέρια του, μάλλον με το μυαλό του. Ανοίγει απλά ένα παράθυρο και φεύγει. Αιωρείται στο κενό, ένα κενό, καθόλου αδιάφορο, ένα κενό πολύχρωμο, ζωηρό, ενδιαφέρον, γοητευτικό... Συναντά παράξενους ανθρώπους που συνομιλούν σε άπταιστα ανθρώπινη γλώσσα με τους κανονικούς, αντιμετωπίζει καταστάσεις που στην πραγματική ζωή δεν φανταζόταν ότι θα αντιμετωπίσει ποτέ ή στην πραγματική ζωή δεν θα τολμούσε να αντιμετωπίσει. Για πολλές ζωές πολλών ανθρώπων, βιώνει το όνειρο και την πραγματικότητα. Διαβάζοντας θα ταξιδέψουμε τώρα, στα δύσκολα. Δεν θα μείνουμε καθηλωμένοι, δεν θα μείνουμε απομονωμένοι, θα ετοιμάσουμε τις αποσκευές, θα σχεδιάσουμε μια φυγή, θα ανοίξουμε τα φτερά μας, θα αποζημιωθούμε και με το παραπάνω ξεφυλλίζοντας τις σελίδες καλών βιβλίων αλλά και μετά, όταν αυτά θα τελειώσουν, θα κλείσουμε τα μάτια με απόλυτη ασφάλεια και σιγουριά ότι σ' αυτά τα χωρίς όρια ταξιδέματά μας δεν πρόκειται να διακινδυνεύσουμε την υγεία μας. Έτσι θα σαλπάρουμε με μπούσουλα τη θέληση και πυξίδα την καρδιά μας για αυτά τα μέρη που θα πατήσουμε για πρώτη φορά με αφόρμηση τις αναγνώσεις μας. Σ' αυτή

μας την περιπλάνηση κανείς ιός δεν πρόκειται να μας βλάψει. Δεν χρειάζεται να φοράμε μάσκες. Αντίθετα, θα βλέπουμε, θα οσμίζομαστε, θα ακούμε, θα γευόμαστε και θα αγγίζουμε ελεύθερα τον κόσμο γύρω μας γεμίζοντας το σάκο των εμπειριών μας με λογής λογής καλούδια που δεν χάνονται ποτέ ούτε κι όταν κάποια επιστρέψουμε στην πολυθρόνα ή στον καναπέ μας. Μπορεί και να αργήσαμε... Δεν είναι καιρός για λόγια... Πολλοί κόσμοι περιμένουν να τους εξερευνήσουμε... Ας καλοταξιδέψουμε...

Για του λόγου το αληθές θα ήθελα να σας παράσχω την ευκαιρία μιας πρακτικής άσκησης συμπεριλαμβάνοντας σ' αυτό μου το άρθρο 3 ενδεικτικές δράσεις γραφής από το βιβλίο μου «Ημερολόγιο δημιουργικής γραφής (Εκδόσεις Γράφημα), μία για κάθε μήνα του τριμήνου αυτού του τεύχους.

Οκτώβριος

«Έχω ένα μυστικό. Έχω κάτι κρυφό. Μέσα μου ζει ένα ποτάμι». Από τη μια όχθη μέχρι την άλλη ζει η καρδιά. Όμως τι γίνεται αν το ποτάμι φουσκώσει και πλημμυρίσει τα πάντα; Ο Γιάννης δεν επιτρέπει σε κανέναν να δει το ποτάμι του. Όχι όπως ο μπαμπάς του, όταν έφυγε ο παππούς για το "μεγάλο του ταξίδι". Ούτε σαν τη μαμά του όποτε από χαρά. Μέσα του βρέχει καμιά φορά. Όμως ποτέ δεν ξεχειλίζει το δικό του ποτάμι. Ώσπου μια μέρα...» (Ρουσάκη Μαρία, «Ένα ποτάμι μέσα μου»). Θα αφήνατε το δικό σας «ποτάμι» να ξεχειλίζει εκφράζοντας τη χαρά ή τη λύπη σας; Πότε συνέβη αυτό και με ποιες συνέπειες; (άσκηση 9 Οκτωβρίου).

Νοέμβριος

«Η "Πλατεία Μεσολογγίου" είναι ένας κύκλος αυτόνομων διηγημάτων, με κοινή αναφορά. Έχουν κοινό τόπο όχι μόνο σε μια πραγματική πλατεία στο Παγκράτι, αλλά και στις σιωπές, τις επιθυμίες, τα λάθη, τις μικρότητες, τις γενναιοδωρίες, τις παρηγοριές, τις χαρές και την δύναμη των ανθρώπων. Η "Πλατεία Μεσολογγίου" παίρνει το όνομά της από την ομώνυμη πλατεία της Αθήνας, αλλά ταυτόχρονα είναι μια πλατεία σε οποιαδήποτε γειτονιά ή πόλη της Ελλάδας. Είναι η πλατεία που βρίσκεται κοντά στο σπίτι μας, όπου κι αν κατοικούμε. Είναι η πλατεία που πίσω από το θόρυβο, τα μαγαζιά και τις φωνές των παιδιών, κλείνει μέσα της τις ελπίδες, τα όνειρα και την απέραντη σιωπή, τη δική μας και τόσων άλλων. Είναι η πλατεία που φιλοξενεί τα ψυχικά μας τοπία» (Βαγγέλης Προβιάς, «Πλατεία Μεσολογγίου»). Ποια «πλατεία» του τόπου σας φιλοξενεί ψυχικά τοπία σας, όνειρα και σιωπές σας; Ήρθε η στιγμή μιας προσωπικής σας αποκάλυψης (άσκηση 14 Νοεμβρίου).

Δεκέμβριος

«Ένα πρωί βρήκα τα υπολείμματα των ημερών σου, είδα τις πατημασιές σου στην ερπετώδη γη, άκουσα πάλι την αναπνοή σου: στα ρημαγμένα τοπία, στη μακάβρια αταξία, σε είδα να γίνεσαι ένας άνθρωπος ασυνήθιστα συνηθισμένος. Ήθελα να σου φωνάξω πως όταν σε βρήκα ήσουν ήδη χαμένος, όμως, δεν σου είπα τίποτα: έμεινα να σε κοιτάζω με την πλάτη ακουμπισμένη στον τοίχο. Έπειτα, πέρασε το καλοκαίρι και ήρθε ένας μακρύς και βαρύς χειμώνας: οι σκιές σκούραιναν και οι άνεμοι βρυχώνταν -αστραφτερές βροχές χτυπούσαν τις γέφυρες. Πήρα τον δρόμο για την Καλιφόρνια: οδηγώντας σκεφτόμουν πως η ταχύτητα στον δρόμο δείχνει την ταχύτητα της ανθρώπινης προσδοκίας. Κάνε αυτό που ξέρεις να κάνεις καλύτερα. Οδηγά» (Σώτη Τριανταφύλλου, «Οδηγώντας στη Νότια Καλιφόρνια»). «Οδηγώντας στ...» Απευθυνθείτε σε ένα γνώριμο από παλιά πρόσωπο στη ζωή σας ενώ πορεύεστε προς μια κατεύθυνση δίνοντας τη σχέση σας μέσα στον χρόνο παροτρύνοντάς την/τον να... «οδηγήσει» (άσκηση 5 Δεκεμβρίου).

Ελπίζω να σας βοηθήσω έτσι να ανοίξετε τα φτερά σας συνθέτοντας δικά σας κείμενα που θα σας χαροποιούν και θα σας εκφράζουν.

Το φαινόμενο της ελλιπούς φοίτησης

Το φαινόμενο της ελλιπούς φοίτησης έχει αποτελέσει εδώ και χρόνια σημείο ενδιαφέροντος πολλών ξενόγλωσσων ερευνών, οι οποίες έχουν μελετήσει κατά καιρούς τις συνέπειες του. Σε αυτές συγκαταλέγονται η σχολική αποτυχία, η παραβατική συμπεριφορά, που εκδηλώνεται κυρίως με την χρήση ουσιών, η ανεργία και τα χαμηλά επίπεδα προσωπικής ικανοποίησης στην μετέπειτα ζωή των απόντων μαθητών.

της Αθηνάς
Βαρσάμη
εκπαιδευτικού

Πριν την παρουσίαση των αποτελεσμάτων σχετικών ερευνών, αξίζει να ξεκαθαρίσουμε ότι ο όρος της ελλιπούς φοίτησης αφορά τη συχνότητα και τον βαθμό απουσιών και διαφέρει από την μαθητική διαρροή.

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Ο όρος «μαθητική διαρροή» συναντάται ως συνώνυμο όρων «εγκατάλειψη σχολείου» (dropouts), «διακοπή φοίτησης» ή «απομάκρυνση από το σχολικό περιβάλλον» (early school leaving). Σύμφωνα με το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (Κουρουτσίδου, 2012) στην εκπαιδευτική γλώσσα ο όρος «διαρροή» αναφέρεται τόσο στους νέους εκείνους οι οποίοι δεν ολοκληρώνουν την υποχρεωτική εκπαίδευση αλλά και υπό μία ευρύτερη έννοια, σε αυτούς που δεν ολοκληρώνουν την εκπαίδευση που έχουν ξεκινήσει, περιλαμβάνοντας και τα άτομα που διακόπτουν τις σπουδές τους σε ανώτερες εκπαιδευτικές βαθμίδες.

Ο όρος «απουσία» (absenteeism) στην περίπτωση της εκπαίδευσης, σύμφωνα με το λεξικό Πύλη για την ελληνική γλώσσα «αναφέρεται στην κατάσταση κατά την οποία ο μαθητής λείπει από το χώρο διδασκαλίας ή εργασίας, κατά παράβαση του κανονισμού» (<http://www.greek-language.gr>). Στην ελληνική βιβλιογραφία μιλάμε για ωριαίες απουσίες (σκασιαρχείο) ή για απουσία μια μέρας. Τέλος, γίνεται διάκριση μεταξύ δικαιολογημένης ή αδικαιολόγητης απουσίας, στις περιπτώσεις κατά τις οποίες ο λόγος της απουσίας είναι γνωστός ή όχι τόσο για τους γονείς όσο και για το σχολείο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ – ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

Η έρευνα των Newman- Ford, Fitzgibbon, Lloyd και Thomas (2008) έχει ως στόχο να επιβεβαιώσει τα ευρήματα προηγούμενων ερευνών, όσο αφορά τη σχέση παρακολούθησης και ακαδημαϊκής επιτυχίας. Από τα ευρήματα της έρευνας επιβεβαιώνεται στατιστικά η σημαντική σχέση ανάμεσα στην φοίτηση και την ακαδημαϊκή επιτυχία. Όσο λιγότερο απουσιάζουν οι μαθητές /φοιτητές, τόσο περισσότερες είναι οι πιθανότητες επίτευξης υψηλών βαθμών. Πιο συγκεκριμένα, εάν ένας μαθητής απουσιάζει σε ποσοστό από 70% έως 80%, οι πιθανότητες αποτυχίας στις εξετάσεις αυξάνονται θεαματικά, αγγίζοντας το 33.3%. Ωστόσο, στην παρούσα έρευνα αναφέρεται ότι δεν πρόκειται για μια σχέση αιτιότητας, καθώς η παρακολούθηση από μόνη της δεν διαβεβαιώνει ότι ένας μαθητής θα έχει δεδομένη επιτυχία, αφού ορισμένοι μαθητές, αν και δεν απουσίαζαν καθόλου, είχαν φτωχά μαθησιακά αποτελέσματα. Ακόμα, αποδείχτηκε ότι η παρακολούθηση των μαθητών έφθινε στο τέλος και των δύο εξαμήνων, σε μια περίοδο που η πλειοψηφία υποβολής εργασιών πλησίαζε και η προετοιμασία για τις εξετάσεις ήταν σε εξέλιξη.

Η έρευνα των Henry και Thornberry (2010), πραγματεύεται την σχέση του μακρά υφιστάμενου φαινομένου των απουσιών στο σχολείο με την κλιμάκωση της χρήσης ουσιών κατά την διάρκεια της εφηβείας. Τα ευρήματα της έρευνας αποδεικνύουν ότι συγκρίνοντας δύο εφήβους, αυτός που απουσιάζει κάνει χρήση ουσιών πιο συχνά από έναν άλλο που δεν απουσιάζει. Επίσης, συγκρίνοντας τους σε διαφορετικές χρονικές περιόδους, όταν οι απουσίες αυξάνονται, αυξάνεται και η συμμετοχή του/της στη χρήση ουσιών. Τέλος, η αύξηση του μη ελεγχόμενου και κατά συνέπεια «επικίνδυνου» χρόνου, που περνάνε οι έφηβοι

με τους συνομήλικους τους όταν απουσιάζουν, εκτός σχολικού περιβάλλοντος, οδηγεί με την σειρά της σε αυξημένη χρήση ουσιών.

Τέλος, πιο πρόσφατα, η έρευνα των Attwood και Croll (2014) εξετάζει τόσο τα μακρόχρονα προβλήματα της ελλιπούς φοίτησης των νέων στην εκπαίδευση, όπως η ακαδημαϊκή αποτυχία, αλλά και τις πιο πρόσφατες ανησυχίες που αφορούν την σχέση τους με τα επίπεδα της ψυχικής τους ικανοποίησης.

Το βασικό ερευνητικό ερώτημα αφορά το κατά πόσο οι απουσίες φοίτησης επηρεάζουν αρνητικά την μετέπειτα ζωή των νέων σε τομείς, όπως η σχολική επιτυχία, η συμμετοχή στην εκπαίδευση, η εργασία και τα επίπεδα προσωπικής ικανοποίησης. Ως κεντρικό συμπέρασμα προκύπτει ότι η ελλιπή φοίτηση συνδέεται στενά με λιγότερο ευνοϊκά μετέπειτα αποτελέσματα σε όλους τους παραπάνω τομείς. Ειδικότερα, όπως θα ήταν αναμενόμενο, ο υψηλότερος βαθμός συσχέτισης αφορά τα άμεσα εκπαιδευτικά αποτελέσματα.

Αυτή η σχέση ισχύει τόσο για τα υψηλότερα όσο και για τα χαμηλότερα επίπεδα απουσιών και φυσικά, τα αποτελέσματα είναι χειρότερα για αυτούς που απουσίαζαν σε μεγάλο βαθμό. Ακόμα, η ελλιπή φοίτηση κατά την ηλικία των 14 ή 15 ετών συνδέεται πολύ στενά με τη μη συμμετοχή στην εκπαίδευση στην ηλικία των 20. Στον εργασιακό τομέα, τα αποτελέσματα δείχνουν ότι όσοι απουσίαζαν περιστασιακά έχουν διπλάσιες πιθανότητες, από αυτούς που παρακολουθούσαν κανονικά, να μείνουν άνεργοι, ενώ το ποσοστό ανεργίας αυξάνεται τέσσερις φορές περισσότερο για αυτούς που απουσίαζαν πολύ συχνά.

Τέλος, όσο αφορά τα ευρήματα σχετικά με τα επίπεδα προσωπικής ικανοποίησης, οι νεαρές γυναίκες είναι πιο πιθανόν να παρουσιάσουν προβλήματα σε σχέση με τους άντρες. Ωστόσο, τα ποσοστά για όσους απουσίαζαν με μεγάλη συχνότητα ήταν σχεδόν τρεις φορές υψηλότερα από αυτούς που δεν απουσίαζαν καθόλου.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στην ελληνική βιβλιογραφία το φαινόμενο της ελλιπούς φοίτησης έχει μελετηθεί ελάχιστα, αν και συναντάται ευρέως σε όλες σχεδόν τις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Οι επιπτώσεις του, όπως παρουσιάστηκαν από τα ευρήματα των παραπάνω ερευνών, αναδεικνύουν την σοβαρότητα του φαινομένου το οποίο χρήζει ιδιαίτερης προσοχής, ώστε να δημιουργηθούν έγκαιρα οι απαραίτητες συνθήκες πρόληψης, αλλά και οι κατάλληλοι μηχανισμοί παρέμβασης με στόχο την καταστολή του.

Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΡΟΙΚΑΣ

Η «Προίκα», ήταν ένας πανάρχαιος Ελληνικός θεσμός. Λέγονταν «Έδνα», (νυφικά δώρα). Όπως αναφέρει ο Αθανάσιος Σταγειρίτης στον Ε΄ τόμο της «ΩΓΥΓΙΑΣ», α (Α΄ Κεφ. σελ. 324), ο Ιξίων-γενάρχης των Πελασγών, Λαπιθών και Κενταύρων, γιος του Άρεως ή του Φλεγύου, ήρθε στη Θεσσαλία, όταν ακόμη ζούσε ο πατέρας του.

Αφού υποσχέθηκε πολλά «Έδνα», (νυφικά δώρα), προς τον Ισιωνέα, βασιλιά μέρους της Θεσσαλίας, έλαβε γυναίκα τη θυγατέρα του, ΔΙΑ.. Επειδή όμως αρνήθηκε να τα δώσει στον πεθερό του, εκείνος κατέβηκε κι άρπαξε σαν ενέχυρο, τ' άλογα του Ιξίωνα. Ο Ιξίων του σπίνει τότε παγίδα-λάκκο με φωτιά και τον καλεί για την λήψη των «Έδνων».

Ανύποπτος πέφτει μέσα στο λάκκο και καίγεται. Οι Θεοί οργίζονται και τον τιμωρούν προσδένοντάς τον σε φλεγόμενο τροχό, που τον εκσφενδονίζει στον αιθέρα όπου θα περιστρέφεται βασανιζόμενος... Στην ηρωική εποχή (12ος αι. π.χ.) οι άνδρες έδιναν «προίκα» για τη νύφη...

Ο Όμηρος (Ιλιάς Α΄244 και Π 178), αναφέρει: «Πρώθ' εκατόν βους δώκεν, έπειτα δε χίλια υπέστη αίγας και Όις, τα οι άσπετα ποιμένοντο» και «...ο Βώρος ελεγόταν που φανερά με άπειρα δώρα την πήρε νύμφην...».

Στην Οδύσσεια, που αναφέρεται σε λίγο μεταγενέστερη εποχή, βρίσκουμε: (Λ 281 και Τ 529) «Όρ' αναφανδόν όποιε πορών απειρέσια έδνα». Και για τον Αλκίνοο, που προξένεψε τη Ναυσικά (Οδύσσεια Η 311-316), στον Οδυσσέα, του έταζε «οίκον και κτήματα». Ο γάμος ξεκινούσε μ' ένα είδος γαμήλιου συμβολαίου μεταξύ τού μέλλοντα γαμπρού και του πατέρα της νύφης Τα «Έδνα», διάφορα γεννήματα, υφαντά και κοσμήματα, δίδονταν, κυρίως, από τον γαμπρό στους γονείς της νύφης, οι οποίοι μέρος αυτών έδιναν στην κόρη τους. Εάν ο πατέρας διάλεγε τον γαμπρό, τότε αυτός έδινε προίκα, που καλούνταν «Μίλια», δηλαδή δώρα -κειμήλια, δώρα τα οποία θεωρούνταν η απαρχή τής προίκας Αλλά ίσχυε κι η προσφορά της νύφης προς το γαμπρό, «κι εκείνοι θα γνοιαστούν το γάμο της, θα φτιάξουν τα προικιά της αρίφνητα, στη θυγατέρα τους την ακριβή ως ταιριάζει», (Οδύσσεια, α, 277-278).

Τελικά καθιερώθηκε και νομοθετικά ο θεσμός της «προίκας» από τον Σόλωνα (6ος αι. π.χ.). Ο νομοθέτης πάντως έκρινε πως η γυναίκα έπρεπε να έχει ως προίκα τα απαραίτητα («ιμάτια τρία και σκεύη μικρού νομίσματος αξία»), για να μπορεί να έχει ελευθερία λόγου στο σπίτι της. Κατά τον ποιητή και κωμωδιογράφο, Μένανδρο (342-229 π.Χ.) «Νύμφη άπροικος ούκ έχει παρρησίαν». Ο Αριστοτέλης (Πολιτικά ΙΙ.8.20), επίσης αναφέρει τα «Έδνα», δηλαδή γαμήλια δώρα προς τη νύφη (4ος αι. π.χ.), κι «Έδνιος», που σήμαινε ο γαμήλιος -ο νυφικός χιτώνας Την φτωχή κόρη μπορούσε να «προικίσει», ο αδελφός της, ή ο παππούς ή κάποιος άμεσος συγγενής...

Η «προίκα», όπως μας πληροφορεί ο Ισαίος, στον «Περί Κλεωνύμου κλήρου», λόγο του αποτελούνταν από χρήματα ή άλλα πράγματα, όπως «ιμάτια και χρυσία».

Ήτο δυνατόν ν' αποτελείται και από ακίνητα που παραδίδονταν στον άνδρα αμέσως, ή μετά την πάροδο ολίγου χρόνου. Άρνηση, μάλιστα, παράδοσης «προικός», ανάγκαζε τον άνδρα να καταφύγει στο Δικαστήριο «δίκη προικός».

Όσο κρατούσε ο γάμος, ο άνδρας δικαιούνταν μόνο την επικαρπία, ενώ κύριος αυτής - της προίκας - ήταν η νύφη. Εάν πέθαινε η γυναίκα και δεν υπήρχαν παιδιά, ο άνδρας επέστρεφε την προίκα, πίσω στον αρχικό κύριό της .(Ισαίου «περί Πύρρου κλήρου 36).

του **Σπύρου Μπούμπα**
εκπαιδευτικού
συγγραφέα

Η Προίκα - τα προικιά- λέγονταν και «φερνή». Γι' αυτό μέχρι σήμερα λέμε για την νύφη που έχει πολλά προικιά, πως είναι «πολύφερνη», νύφη.

Στο Βυζάντιο αφετηρία για τη διαμόρφωση του βυζαντινού δικαίου της προίκας αποτελεί το Ιουστινιάνειο δίκαιο. Σύμφωνα με το δίκαιο του Ιουστινιανού (Ελληνορωμαϊκό Δίκαιο), η «προίκα» (DOS - από το δίδω), δινόταν στον άνδρα με ποικίλες διαφορές, που αφορούσαν την ρύθμιση των χρηματικών σχέσεων κατά την διάρκεια του γάμου ή κατά την λύση του.

Οι συμφωνίες για την προίκα γίνονταν κατά κανόνα γραπτώς και καταγράφονταν στα γαμήλια συμβόλαια. Η συνήθεια, να καταρτίζονται γαμήλια συμβόλαια, προέρχεται από το ελληνιστικό δίκαιο

και θεσμοθετείται με Ιουστινιάνεια Νεαρά. Τα γαμήλια συμβόλαια δεν περιείχαν, όμως, μόνον τα σχετικά με την προίκα αλλά και άλλες συμφωνίες (αναφερόμενες κυρίως σε αντιπαροχές του άνδρα). Ήδη από τον 4ο αι.μ.χ. εισάγεται στο επίσημο δίκαιο της Αυτοκρατορίας ο θεσμός της πρόγαμης δωρεάς ή δωρεάς λόγω γάμου, που αρχικά, είχε την έννοια του φθορίου έδνου, συνδεόταν δηλαδή με την παρθενία της γυναίκας. Με την Ιουστινιάνεια νομοθεσία, όμως, έγινε αντιστάθμισμα της προίκας, με την οποία έπρεπε να είναι ίσης αξίας. Η περιουσία αυτή εξασφάλιζε τη γυναίκα και τα παιδιά, κυρίως σε περίπτωση θανάτου του άνδρα. Στο γαμήλιο συμβόλαιο καταγράφονταν ακόμη τα εξώπροικα ή παράφερνα, που αποτελούσαν μεν ατομική περιουσία της γυναίκας, αλλά επειδή χρησίμευαν, όπως και η προίκα, στην αντιμετώπιση των αναγκών της οικογένειας διατιμούνταν και τα διαχειρίζονταν ο άνδρας. Η συμφωνία για την προίκα γινόταν συνήθως κατά την περίοδο της μνηστείας και υλοποιούνταν με τη σύναψη του γάμου.

Στα μεταβυζαντινά χρόνια η προίκα έγινε ένας θεσμός του άγραφου και εθιμικού δικαίου που ρίζωσε στους ανθρώπους.

Στην περίοδο της τουρκοκρατίας, γύρω στα 1500 μ.Χ., μαρτυρούνται τα πρώτα συμβόλαια προίκας, τα λεγόμενα «προικοσύμφωνα», στα οποία μπορούμε να δούμε όλες τις κοινωνικές τάξεις και διαφορές. Η προίκα με τον καιρό εξελίχθηκε σε καρκίνωμα στους κόλπους της ελληνικής οικογένειας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα το έργο του Κωνσταντίνου Θεοτόκη «Η τιμή και το χρήμα» κι ο Αθηναίος Αρσέν Λουπέν, - ήρωας από το μυθιστόρημα «Αριστοκράτης Λωποδύτης» - που ροκάνιζε τις προίκες των κοριτσιών και μετά... «έστριβε δια του αρραβώνος»

Τον 20ο αιώνα, ιδιαίτερα μετά το 1950, ο θεσμός της προίκας έγινε σοβαρό κοινωνικό πρόβλημα. Οι κοινοτάρχες, μάλιστα, 17 χωριών της Δυτικής Φθιώτιδα υπέγραψαν και απέστειλαν στη Βασίλισσα Φρειδερίκη υπόμνημα για την κατάργηση της προίκας. Η βασίλισσα Φρειδερίκη, αντί να μεριμνήσει για την κατάργηση της προίκας, έκανε επισκέψεις στην επικράτεια και μοίραζε «βιβλιάρια των απόρων κορασίδων» με συμβολική κατάθεση 1.000 δρχ., που θα έπαιρνε κάθε άπορη κοπέλα με την ενηλικίωσή της ως προικοδότηση. Τελικά, στην Ελλάδα, με το Νόμο 1329/1983 η προίκα καταργήθηκε, εφόσον καθιερώθηκαν οι «γονικές παροχές» και «οι δωρεές».*

Ως θεσμός, άλλωστε, η προίκα ήταν καταδικασμένος να εκλείψει, επειδή ο άνδρας έπαψε πλέον να αντιμετωπίζει με φόβο και δυσπιστία τον γάμο, γιατί δε σγκώνει μόνος του τα βάρη του οικογενειακού βίου.

* Υ.Σ. Για τους Εβραίους, ωστόσο, ισχύει ακόμη. Ο ραββίνος, από την «μνηστεία» μέχρι και τον «γάμο», διαβάζει κατά την διάρκεια της ιεροτελεστίας τα «KEDOUBA», δηλαδή τη σύσταση του «προικοσύμφωνου».

«Ριγηλό φθινόπωρο»

«Τι να σου πω, φθινόπωρο, που πνέεις από τα φώτα
της πολιτείας και φτάνεις ως τα νέφη τ' ουρανού;
... είσαι ο άγγελος της φθοράς, ο κύριος του θανάτου...
Νοσταλγούσα, ριγηλό φθινόπωρο, τις ώρες,
τα δέντρα αυτού του δάσους, την έρημη προτομή.
Κι όπως πέφτουνε τα κλαδιά στο υγρό χώμα οι οπώρες,
ήρθα να εγκαταλειφθώ στην ιερή σου ορμή.»
(Κ.Καρυωτάκης, «Τι να σου πω», Ελεγεία και Σάτιρες)

της **Αθηνάς
Πανταζή**
φιλόλογου

Τα στοιχεία του φθινοπώρου άγγιξαν και ενέπνευσαν τους ανθρώπους των γραμμάτων και των τεχνών. Η ποίηση δεν έμεινε ανεπηρέαστη από τον «χορό» των αλλαγών της αισθαντικής αυτής εποχής του χρόνου. Οι όμορφοι και γλυκοί μήνες του φθινοπώρου μας προετοιμάζουν καθένας με τη σειρά του για τη νάρκη του χειμώνα.
«Κύριε ήρθε η ώρα. Το καλοκαίρι ήταν πολύ μεγάλο.
Άφησε τον ίσκιο σου πάνω απ' τα ηλιακά ρολόγια και στα λιβάδια ξαμόλα τους ανέμους.
...Όποιος δεν έχει τώρα σπίτι, δεν θα χτίσει.
Όποιος τώρα μόνος είναι, θα παραμείνει για πολύ,
θα ξαγρυπνά, θα διαβάζει, θα γράφει γράμματα μακροσκελή και στις αλέες θα περιφέρεται εδώ και εκεί ανήσυχος, όταν τα φύλλα στροβιλίζονται.»
(Ράινερ Μαρία Ρίλκε, «Φθινοπωρινή μέρα»)

Η ονειρική αυτή εποχή ξυπνά μουσικές, συναισθήματα και αισθήσεις.
«Φίλε, του φθινοπώρου ήρθεν η ώρα
στη πόρτα μου έξω. Κίτρινο φορεί
στεφάνι από μυρτιά. Στα νικηφόρα
χέρια της μία κιθάρα θλιβερή.

Κιθάρα παλαιϊκή που κλει πληθώρα
μέσα της ήχους και ήχους. Ιερή
κοιτίδα. Κάθε πόνος, κάθε γνώρα
που ήταν γλυκιά και γίνηκε πικρή...»
(Μ.Πολυδούρη, «Αφιέρωση», Οι τρύλλιες που σβήνουν)

Τα χρυσοκίτρινα χρώματα, οι βρόχινοι και οι αέρινοι ήχοι και οι χωμάτινες μυρωδιές αναμειγνύονται και δίνουν μια αλλαγή γλυκιάς μελαγχολίας και ρομαντισμού.
«Τοπία βροχερά του φθινοπώρου, με απώλειαν των νηπενθών
άνθεων, με ακαριαίας πτώσεις φύλλων, και βαθμιαίαν σβέσιν
των φωνών του υψηλού καλοκαιριού...»
(Α.Εμπειρίκος, «Εποχές»)

«Με την πρώτη σταγόνα της βροχής σκοτώθηκε το καλοκαίρι.
Μουσκέψανε τα λόγια που είχανε γεννήσει αστροφεγγιές...
...Όχι δεν είναι ο θάνατος που θ' αντιμετωπίσουμε
Παρά μια τόση δα σταγόνα φθινοπωρινής βροχής
Ένα θολό συναίσθημα
Η μυρωδιά του νοτισμένου χώματος μες στις ψυχές μας που
όσο παν
κι απομακρύνονται...»
(Ο.Ελύτης, «Ελένη»)

«Κοιμήθηκε η βροχή στο λασπωμένο δρόμο
στο λίγο φως με τ' άρρωστα κορίτσια...
Βήμα βαθύ του φθινοπώρου στα προαύλια των
σχολείων
πάνω στις χορταριασμένες πλάκες...
Οι κήποι φεύγουν στην ομίχλη φεύγουν με τους
άνεμους
μπλέκονται τα κλαδιά των δέντρων με τα σύγνεφα...»
(Γ. Ρίτσος, «Η ραψωδία του γυμνού φωτός» VI)

«Μεσ' στη γαλήνη τα καράβια αρμενίζουν
και συ φτωχή ψυχή κάτι περίμενες...
Στο πέλαγο η γολέτα των ονείρων σου ταξίδευε.
Στο πέλαγο η γολέτα των ονείρων σου βυθίστηκε.

Και κείνο που περίμενες το πήρανε
οι γερανοί στο μακρινό ταξίδι τους.
Με τα ξερόφυλλα το πήρε ο αγέρας του φθινοπώρου
το κλέψαν τα καράβια τα λευκόπανα.
Φτωχή ψυχή...προσμένοντας απόμεινες».
(Ν.Καββαδίας, «Ήρθε μια θύμισι...»)

Το φθινόπωρο έχει τη δική του προσωπικότητα. Η φύση αλλάζει και ξαναγεννιέται μέσα από τα γήινα και απαλά χρώματά της.
«Γυρίσαμε πάλι στο φθινόπωρο, το καλοκαίρι
σαν ένα τετράδιο που μας κούρασε γράφοντας μένει
γεμάτο διαγραφές αφηρημένα σχέδια
στο περιθώριο κι ερωτηματικά, γυρίσαμε
στην εποχή των ματιών που κοιτάζουν
στον καθρέφτη μέσα στο ηλεκτρικό φως
σφιγμένα χείλια κι οι άνθρωποι ξένοι...»
(Γ.Σεφέρης, «Ένας λόγος για το καλοκαίρι»)

Η πτώση της φύσης σηματοδοτεί μια νέα αλλαγή και μια νέα κατάσταση.
«Καιρό τώρα δε χτύπησε κανείς την πόρτα μας κι ο ταχυδρόμος
έχει
αιώνες να φανεί. Α, πόσα γράμματα, πόσα ποιήματα
που τα πήρε ο άνεμος του Νοεμβρίου...».
(Τ.Λειβαδίτης, «Άνεμος του Νοεμβρίου», Τα χειρόγραφα του
Φθινοπώρου)
«Φθινόπωρο ήσυχο, αφηρημένο
τα φύλλα θα 'λεγες πέφτουν από μian άλλη ζωή και
μόνο τα χρυσάνθεμα επιμένουν, σαν τις πλάνες μας.
Είμαι μόνος, η κάμαρα άδεια και δεν έχω παρά ένα μοναδικό
στόμα
για τόσα χαμένα πράγματα.» (Τ.Λειβαδίτης, Χρυσάνθεμα)

«Ένα κίτρινο φύλλο σου φθινόπωρο
σ' έναν άνεμο ράθυμο κάθισε
και μ' ακολούθησε επίμονα...»
(Κ.Δημουλά, «Αυτόγραφο»)

Η νωχελικότητα, η ηρεμία, η ήπια μελαγχολία, δίνει στον ψυχισμό μας μια διαφορετική αναδιοργάνωση.
«...Με πόσο γρήγορο περπάτημα φεύγει ο καιρός!
Νομίζεις πως τα μάτια μας που θάμπωνε το καλοκαίρι
μόλις επρόλαβαν να δουν τα πράσινα φυλλώματα.
Για όποιον ωσάν κι εμένα ζει με τα παράθυρα ανοιχτά
πικρό είναι το φθινόπωρο
με το βοριά του και τη καταχνιά του...».
(Β.Ουγκώ, «Φθινόπωρο»)

ΚΑΤΟΙΑ ΠΑΡΑΜΟΝΗ ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑΣ

...Σα ν' ήταν πολύ κοντά τούτες οι μέρες με κείνες, πριν από 60 χρόνια!

Κοπελίτσες τότε, αποφασίσαμε με τη μοναδική μου φίλη, τη Βενετία, μετά το πουκαμισάδικο, να κάνουμε μια βόλτα στην Αιόλου, τότες που η Αθήνα ήταν ένα μεγάλο χωριό, τότες που στην Αιόλου έστηναν οι μικροπωλητές πρόχειρα τραπεζάκια με παιχνίδια, ψευτοκοσμήματα κι ένα σωρό άλλα πράγματα.

Έμοιαζε με παζάρι αυτός ο δρόμος. Παζάρι που ξεκίναγε απ' του Λαμπρόπουλου κι έφτανε ως τους αέρηδες, στην ανηφοριά για την πλάκα. Κι όχι πως ψώνιζαν όλοι, μα να 'χαν κάτι στο νου τους να πάρουν...

Περίμεναν αυτές τις μέρες, να κάνουν εκεί μια βόλτα, στο στριμωξίδι, στο θόρυβο στα φώτα, κάτι σαν τάμα, «το ψώνισα απ' την Αιόλου»!

Χαζεύαμε με τη Βενετία, τα διάφορα..

-Πάρτε! Πάρτε κόσμε! Ότι καλύτερο! Για σας, για τα παιδιά σας, για το σπίτι! Φτηνά!

Σταματήσαμε μπροστά σ' ένα τραπεζάκι με μικροπράγματα.

-Βενετία, θα' ρθει μέρα που θα χωρίσουμε, η κάθε μια θα τραβήξει το δρόμο της. Ποιος ξέρει τι τυχερό θα 'χουμε και πού θα βρεθούμε...

της **Δήμητρας Μπαρḡάνη**
Προέδρου της
Ε.ΛΟ.ΣΥ.Λ, καθηγήτρια
γαλλικής φιλολογίας

Κάνουμε η μια στην άλλη ένα μικρό δώρο, έτσι για να μην ξεχαστούμε;

Μ' αρέσει η ιδέα σου, Χρυσάνθη!

Ρίξαμε τα βλέμματα μας στα πράματα.

-Εγώ, θα σου πάρω τούτο το μικρούτσικο κανατάκι!

-Είναι όμορφο!

Ήταν ένα γυάλινο, μικροσκοπικό κανατάκι, όσο ένα τσιπουροπότηρο, με άσπρες βουλίτσες.

Ήταν χαριτωμένο!

-Κι εγώ αυτό τ' ανθοδοχειάκι! Ίσα - ίσα για ένα λουλούδι!

-Είναι θαύμα, πού το πέτυχες;

Έτσι γυρίσαμε στο σπίτι μας, κατενθουσιασμένες, για την ιδέα και τα δώρα. Σήμερα, 60 χρόνια μετά, με γκρίζα μαλλιά, κοντή όραση, γεροντίστικες αρρώστιες και παραξενιές, αραιοφυτεμένα δόντια και τρεμάμενα χέρια, κρατώ χαμογελαστή και δακρυσμένη μέσα στη ποδιά μου, τούτο το κανατάκι και βλέπω μπροστά μου κείνη τη σκηνή με τις δυο κοπελίτσες..

Δεν πέρασε πολύς καιρός από κείνες τις γιορτές, που ανταλλάξαμε τα δωράκια και η κάθε μια πήρε το δρόμο της. Ποιος ξέρει πού να 'ναι τώρα η Βενετία, αν ζει, πώς να 'ναι, κι αν έχει ακόμα το μικροσκοπικό ανθοδοχείο που ήταν μόνο για ένα λουλούδι!...

Εξέλιξη στον κύκλο ζωής της οικογένειας με παιδιά σχολικής ηλικίας

(Συνέχεια από τη σελίδα 6)

μηλίκους, καθώς και η περιέργεια για νέες ανακαλύψεις δημιουργεί στα παιδιά την επιθυμία να ασχοληθούν με την **χρήση του διαδικτύου**, των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, των διαδικτυακών παιχνιδιών. Τα σημερινά παιδιά έχουν γεννηθεί σε έναν κόσμο, στον οποίον το διαδίκτυο προϋπήρχε. Τους είναι φυσικό να το γνωρίσουν. Επιπλέον το διαδίκτυο αποτελεί ένα ανθρώπινο επίτευγμα που θα παραμείνει στην ζωή μας, αν δεν συμβούν μνημειώδεις αλλαγές. Συνεπώς είναι πολύ φυσικό να μάθουν τα παιδιά μας να ασχολούνται με αυτό και να επικοινωνούν μέσω αυτού. Αλλά σαν γονείς έχουμε καθήκον, όπως ελέγχουμε και οριοθετούμε άλλες συμπεριφορές των παιδιών μας, το ίδιο να κάνουμε με την χρήση του διαδικτύου. Και αυτό χρειάζεται να το κάνουμε φανερά...

Το σχολείο και, ειδικότερα, η **σχολική τάξη** αποτελεί έναν **από τους σημαντικότερους φορείς κοινωνικοποίησης**, μέσω του οποίου οι άνθρωποι διαμορφώνουν τις προσωπικότητές τους, κατά τέτοιον τρόπο, ώστε, αφού αποκτήσουν τις δεξιότητες που απαιτούνται, να μπορούν να ασκήσουν ορισμένους ρόλους στην κοινωνία. Η κοινωνικοποίηση αφορά τη διαδικασία μέσω της οποίας το παιδί αποκτά τα πρότυπα, τις αξίες, και τις στάσεις της κοινωνίας, στην οποία μεγαλώνει, καθώς αναπόφευκτα αλληλεπιδρά με άτομα του ευρύτερου κοινωνικού του περιβάλλοντος. Οι σχολικές τάξεις θεωρούνται, σύμφωνα με τις σύγχρονες ψυχοπαιδαγωγικές απόψεις, ως κοινωνικοπολιτισμικά συ-

στήματα, όπου στο πέρασμα του χρόνου, οι διδάσκοντες και οι διδασκόμενοι δημιουργούν μια ιστορία κοινών αντιλήψεων και αναπτύσσουν καινούρια γνώση. Η συνεργασία και η αλληλεπίδραση συνομηλίκων διευκολύνει τη γνωστική και κοινωνική εξέλιξη, τις επικοινωνιακές δεξιότητες, την μάθηση και τη διαδικασία επίλυσης προβλημάτων. Μέσω των θετικών αλληλεπιδράσεων στο σχολείο, τα παιδιά ενθαρρύνονται να αναλάβουν έναν πιο ενεργό διαχειριστικό ρόλο, να αναλάβουν την ευθύνη της μάθησής τους, να δημιουργούν καταστάσεις και δραστηριότητες, από τις οποίες μαθαίνουν, να αναπτύξουν την ικανότητα να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες και να υποστηρίζουν το προσωπικό και κοινωνικό τους συμφέρον.

Η **ανάγκη του παιδιού** να επιτύχει, καθώς και **να αποφύγει την αποτυχία** και το συναίσθημα κατωτερότητας, μπορεί να το οδηγήσουν είτε στην κινητοποίηση, προκειμένου να αποκτήσει νέες δεξιότητες εντός και εκτός σχολείου, είτε στην υιοθέτηση αμυντικών συμπεριφορών, όπως το πείραγμα, η κοροϊδία ή και περισσότερο βίαιες αντιδράσεις. Έτσι, τα παιδιά στην ηλικία αυτή είναι δυνατόν είτε να ανταγωνίζονται μεταξύ τους για το ποιος διαβάζει καλύτερα, ποιος τρέχει περισσότερο, ποιος είναι πιο ωραίος στην τάξη, είτε, στον αντίποδα, να συσπειρώνονται σε ομάδες που προβαίνουν σε επιθετικές ή προκλητικές πράξεις έναντι άλλων, μειώνοντας έτσι το άγχος που απορρέει από την έλλειψη επιτυχίας και το αίσθημα κατωτερότητας.

Βιβλιοπαρουσίαση

«Ιστορία και Λαογραφία των Φιλιππαίων Γρεβενών»

Παρουσίαση του βιβλίου του Νικόλαου Μιχ. Παλάσκα

Η παρουσίαση του βιβλίου του Νικόλαου Μιχ. Παλάσκα με τίτλο: «Ιστορία και Λαογραφία των Φιλιππαίων Γρεβενών», έγινε την Κυριακή 13 Οκτωβρίου 2019, στην αίθουσα του Πνευματικού Κέντρου της Μητρόπολης Ελασσόνας και την Δευτέρα 14 Οκτωβρίου 2019, στην αίθουσα του Πολιτιστικού Κέντρου στα Αραδοσίβια με την παρουσία δεκάδων φίλων του βιβλίου. Διοργανωτές των εκδηλώσεων ήταν το Αγροτικό Εθνογραφικό Μουσείο Αραδοσιβίων, το Δίκτυο Καλλιτεχνών και Επιστημόνων για την Ανάπτυξη της Επαρχίας Ελασσόνας-Κέντρο Τέχνης και Λόγου Επαρχίας Ελασσόνας και οι Εκδόσεις «Θωμάς Λιόλιος».

Για το βιβλίο μίλησαν οι κ.κ.: Κώστας Σαχινίδης, Δρ Κοινωνιολογίας, Νίκος Ζδάνης, Φιλολόγος και Θωμάς Λιόλιος Φιλολόγος, ενώ κ. Ελένη Μπλιούμη-Μπαρά, εκπαιδευτικός παρουσίασε το πρόγραμμα και διάβασε δημοτικά τραγούδια που περιλαμβάνονται στο βιβλίο.

Η εκδήλωση έκλεισε με σύντομο χαιρετισμό από τα τρία παιδιά του συγγραφέα, τον Μιχάλη, τον Κώστα και την Αφροδίτη, που ήρθαν από την Αμερική για να τιμήσουν την

μνήμη του πατέρα τους και την εκδήλωση.

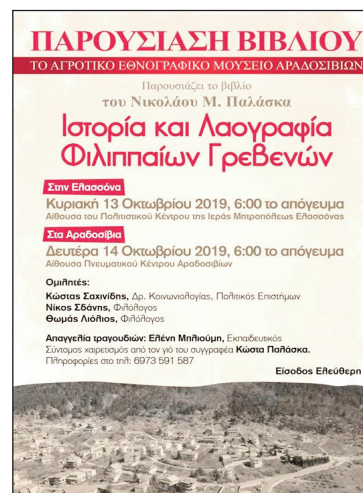
Σχετικά με το βιβλίο επισημαίνονται τα εξής:

«Γενικά στο βιβλίο ο συγγραφέας κάνει μια αναδρομή στο παρελθόν και μας μεταφέρει στον παραδοσιακό τρόπο ζωής των κατοίκων των Φιλιππαίων αλλά και ευρύτερα στον τρόπο ζωής των ορεινών χωριών των Γρεβενών και της Ελλάδας. Περιγράφεται η κοινωνική οργάνωση και η κοινωνική δομή των Φιλιππαιτών, όπως αυτή αναπτύχθηκε επί αιώνες μέχρι τα μέσα του εικοστού αιώνα.

Κυρίως περιγράφεται ο ποιμενικός τρόπος ζωής των κτηνοτρόφων με τα τσελιγκάτα και τις εποχιακές νομαδικές μετακινήσεις τους στα χωριά της περιοχής Ελασσόνας με όλες τις διαδικασίες και τις λεπτομέρειες.

Επίσης, ο συγγραφέας δεν παραλείπει να αναφερθεί και στην αγροτική ζωή των Φιλιππαιτών καθώς και στα μέσα και τον τρόπο καλλιέργειας της γης. Ακόμη αναφέρεται στους κοινωνικούς διαφορισμούς που υπήρχαν με τους Σμιξιώτες σχετικά με τη ροή των νερών, οι οποίοι κατέληξαν ακόμη και σε μεταξύ τους φόνους.

Μεγάλη αναφορά γίνεται και στα διάφορα επαγγέλματα των κατοίκων των Φιλιππαίων καθώς και στην μετανάστευση που σημειώθηκε διαχρονικά και στους μετανάστες-ευεργέτες του χωριού.

Κράτα βρε γέρο Όλυμπε

Κράτα την Καταχιά σου
Κράτα αντάρα στην κορυφή
Και καταχιά στους κάμπους
Όσο να διάνει η κλεφτουριά
Να διάνει ο Παναγιώτης

Βγήκαν οι Τούρκοι στην Καρυά
Βγήκαν και στην Πουλιάννα
Βγήκαν στον Κοκκινοπλό
Βγήκαν και στη Βουργάρα
Γιακκούπ αγάς τον κυνηγάει.

Κώστας Παλάσκας

Βιβλιοπαρουσίαση

Ευάγγελος Αυδίκος, «Οδός Οφθαλμιατρείου»

Σχολιασμός του μυθιστορήματος από τον εκδότη, Θωμά Λιόλιο

Θέμα του άρθρου μου αποτελεί το μυθιστόρημά του, με τίτλο «οδός οφθαλμιατρείου», του καθηγητή λαογραφίας του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας κ. Ευάγγελου Αυδίκου, που αφορά τη ζωή του ποιητή Κώστα Κρυστάλλη και την αναζήτηση του συγγραφέα-αφηγητή με αυτόν, σε ένα ταξίδι αυτογνωσίας, με σαφείς αναφορές στο παρόν. Πρόκειται για τον αγώνα ενός παιδιού, το οποίο κυνηγημένο από τους τούρκους αναγκάστηκε να εγκαταλείψει την πατρίδα του, το Συρράκο και χωρίς μία στην τσέπη προσπάθησε να επιβιώσει στην Αθήνα. Πέθανε νεότερος σε ηλικία μόλις 26 χρονών.

Στη σελίδα 72 του βιβλίου διαβάζουμε: «Ο ποιητής Κώστας Κρυστάλλης πέθανε με τρόπο που συγκίνησε το πανελλήνιο, η ποίησή του αποτέλεσε ύμνο για τα βουνά και τους ανθρώπους της ελληνικής περιφέρειας. Στρατεύτηκε από την πρώτη στιγμή στον αγώνα για την απελευθέρωση της Ελλάδας από τον οθωμανό κατακτητή, τόσο αυτός όσο και η οικογένειά του. Ο ποιητής ύμνησε την ελευθερία και στιγμάτισε τους κατακτητές στην ποιητική του συλλογή Αι Σκιαί του Άδου. Αποτέλεσαν οι στίχοι του σάλπισμα ελευθερίας. Συμμετείχε δε, με κάθε τρόπο, στις κινήσεις για την προετοιμασία της απελευθέρωσης. Η εμπλοκή του αυτή στον αγώνα αποτέλεσε αφετηρία για ανελέητη καταδίωξή του από τις οθωμανικές αρχές. Καταδικάστηκε κι έτσι αναγκάστηκε να καταφύγει στην τότε Ελεύθερη Ελλάδα. Ήταν η αρχή του τέλους του. Η κλονισμένη υγεία του επιδεινώθηκε ραγδαία με κατάληξη τον θάνατό του το 1894, σε νεαρή ηλικία.

Ο πατέρας του δε, με τη βοήθεια του ποιητή, ήταν ενεργό μέλος και χορηγός του αγώνα για την απελευθέρωση της Ηπείρου. Συναντήθηκε αρκετές φορές με τον Σπυρίδωνα Λάμπρο, καθηγητή του Πανεπιστημίου Αθηνών και βραχύβιο πρωθυπουργό. Αποτέλεσμα όλων αυτών ήταν η οικονομική καταστροφή του Δημητρίου Κρυστάλλη, πτώχευσε και ο εμπορευόμενος πατέρας του ποιητή πέθανε ως επιστάτης σε κτήμα... στην Ελασσόνα».

Σ' αυτό το σημείο θα ήθελα να μου επιτρέψει ο κ. Καθηγητής να αναφερθώ στη σχέση της Ηπείρου-Πίνδου με την Ελασσόνα-Όλυμπο. Τα κοινά σημεία είναι πάρα πολλά: ο ορεσίβιος τρόπος ζωής, η νοοτροπία, τα επαγγέλματα,

το βουνό, τα αιγοπρόβατα, οι μετακινήσεις των πληθυσμών από και προς την κάθε πλευρά, οι βλάχοι, παλιότερασι κλέφτες, τα περάσματα, ο Αλή πασάς, οι φορεσιές, οι χοροί, η μουσική. Το κλαρίνο, ως φυσική εξέλιξη του αρχαίου αυλού, διασκεδάζε και συνεχίζει να διασκεδάζει, σχεδόν με τα ίδια τραγούδια, κυρίως στους γάμους και στα πανηγύρια του καλοκαιριού, τους κατοίκους της Ηπειρο-Θεσσαλίας. Άλλωστε, το θέμα της Περραιβικής Δωδώνης και η σχέση της με την Δωδώνη της Ηπείρου, αποτελεί για όλους εμάς, εδώ στην Ελασσόνα, το νέο Ομηρικό ζήτημα.

Το μυθιστόρημα του Ευάγγελου Αυδίκου, ως σύγχρονο αφηγηματικό έργο, έχει χαρακτήρα κοινωνικό, ψυχολογικό, πολιτικό, φιλοσοφικό και συμβολικό-αλληγορικό. Το κείμενο αριθμεί 185 σελίδες και χωρίζεται σε 12 κεφάλαια με τους εξής τίτλους:

1. Ο Ιανός, 2. Το άλογο, 3. Οδός Οφθαλμιατρείου, 4. Το κυπαρίσσι, 5. Το μελισσόχορτο της Λεύκας, 6. Οι Μητσάκηδες, 7. Το όνειρο του Λυκαβηττού, 8. Η Ρίνα, 9. Η Αννέτα, 10. Οι ανυπεράσπιστοι έρωτες, 11. Οι πυγολαμπίδες και 12. Άστραψε φως.

Ο αφηγητής ταυτίζεται με τον συγγραφέα, χωρίς όμως να συμμετέχει στα γεγονότα. Αφηγείται τα γεγονότα αντικειμενικά, χωρίς να δηλώνει τα συναισθήματα ή τη στάση του και χωρίς να σχολιάζει τη συμπεριφορά των προσώπων κρατώντας στάση αντικειμενικού παρατηρητή. Αφήνει λοιπόν να μιλήσουν τα ίδια τα γεγονότα, οι πράξεις, οι σκέψεις και τα λόγια των προσώπων. Έτσι, ο αναγνώστης μένει ανεπηρέαστος και σχηματίζει τη δική του γνώμη.

Η αφήγηση είναι ευθύγραμμη (χρονολογική): ο αφηγητής εκθέτει τα γεγονότα με τη σειρά με την οποία έγιναν (ωστόσο υπάρχουν και αναδρομές στο παρελθόν, κυρίως όσες αφορούν το Συρράκο). Θα μπορούσαμε να πούμε πως η αφήγηση είναι «λιτή και ζωντανή».

Από άποψη τεχνικής το κείμενο έχει πλούσιο λεξιλόγιο, στο οποίο δεν λείπουν και οι αναφορές στο βλάχικο γλωσσικό ιδίωμα. Θα αναφερθώ μόνο σε δύο. Στο σημειωματάριο του βιβλίου στις σελίδες 197 έως 210 αναφέρονται αλφαβητικά οι δύσκολες εντός εισαγωγικών λέξεις. Έχουμε σε εννιά σελίδες το «Φράτι Κοτ'», που στα νέα ελληνικά θα πει «αδερφέ Κώστα» και η βλάχικη φράση «Κου τσι τ'κάτι»

στη σελίδα 97, που θα πει «με τη δύναμη, ικανότητα».

Ως προς τη σύνταξη, κυριαρχεί ο παρατακτικός και μικροπερίοδος λόγος, δηλαδή σύντομες προτάσεις και συχνή τελεία καθώς και πολλά ασύνδετα. Ο μικροπερίοδος λόγος κάνει το ύφος γοργό, πετυχαίνοντας έτσι την αμεσότητα με τον αναγνώστη, χωρίς να του προξενεί πλήξη. Καταφέρνει, δηλαδή, με το λόγο του να κρατήσει αμείωτο το ενδιαφέρον του αναγνώστη για την υπόθεση.

Με τη συχνή χρήση του ρήματος και το αντίστοιχο πυκνό ύφος ο συγγραφέας τονίζει τη δράση, εκφράζοντας ενέργειες και όχι έννοιες, πράγματα, καταστάσεις, ιδιότητες, όπως συμβαίνει με τα ουσιαστικά και τα επίθετα. Τα γλωσσικά κυρίως μέσα (δηλαδή το λεξιλόγιο, η σύνταξη, τα σχήματα λόγου) καθώς και η εικόνα και ο διάλογος σε κάποια σημεία, που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας, για να εξωτερικεύσει με όσο γίνεται πιο παραστατικό και ενδιαφέροντα τρόπο τις σκέψεις του, συνιστούν από άποψη τεχνικής τα εκφραστικά του μέσα. Στο κείμενο δεν υπάρχει εκφραστική λιτότητα. απεναντίας, βρίσκουμε σ' αυτό πολλά και ποικίλα εκφραστικά μέσα.

Τα συναισθήματα ο συγγραφέας τα δίνει άλλοτε με την ονομασία τους και άλλοτε με την περιγραφή της εκδήλωσής τους. Στο μυθιστόρημα λοιπόν, είναι φανερό η ικανότητα

του συγγραφέα να εκφράζει προσεκτικά και λεπτομερειακά το καθετί που τον ενδιαφέρει και να καταγράφει τις εντυπώσεις στη μνήμη του. έτσι, δίνει παραστατικότερες σκηνές και εικόνες και μας μεταφέρει στιγμιότυπα και γεγονότα με τρόπο τόσο άμεσο, που είναι σαν να γινόμαστε και εμείς αυτόπτες μάρτυρες των σκηνών που περιγράφονται. Θα σταθώ σε μία από αυτές. Αφορά τη νύχτα, πριν περάσει ο ήρωάς μας τα Ελληνικά σύνορα:

Σελίδα 115 του βιβλίου: «Η νύχτα ήταν σιωπηλότερη. Μόνον ο καταρράχτης της σιμοτινής λαγκαδιάς τολμούσε να θορυβεί σ' αυτή την απέραντα σκοτεινή και σιγαλή βραδιά.

Με το δικαίωμα του μουσικού χρονομέτρη, που δίνει τον ρυθμό στη σιωπή. Φουρφούριζαν τα βρεμένα ξύλα της πύρας μας κι η απλωτή λάμψη της έμοιαζε με γλώσσες που έγλυφαν τα πρόσωπά μας λύνοντας το κορμί μας και φωλιάζοντας στην ψυχή μας με ανακούφιση. Το πορφυρό χρώμα που έβγαζαν οι γλώσσες της φωτιάς έβαφε τα πρόσωπά μας κι εμείς που καθόμασταν αραδιαστά είχαμε ξεχάσει τα βάσανά μας. Οι τσομπαναραίοι νευρωμένοι, κόκκινοι-κόκκινοι, χειροδύναμοι, δασύτριχοι, στέκονταν απέναντί μας. Οι φλόγες είχαν μαλακώσει τα πρόσωπά τους, φιγούρες από εικονοστάσια της ληστείας».

Βιβλιοπαρουσίαση

«Ψίχουλα στο πάτωμα»

Παρουσίαση της ποιητικής Ανθολογίας
του Παναγιώτη Τάξου

Το Δίκτυο Καλλιτεχνών και Επιστημόνων για την Ανάπτυξη της Επαρχίας Ελασσόνας και η Ένωση Λογοτεχνών συγγραφέων Λάρισας (Ε.ΛΟ.ΣΥ.Λ.) παρουσίασαν την ποιητική Ανθολογία του Παναγιώτη Τάξου, με τίτλο «Ψίχουλα στο πάτωμα».

Η παρουσίαση έγινε στην Ελασσόνα την Τετάρτη 4 Δεκεμβρίου 2019 και ώρα 6 μ.μ. στην αίθουσα του Κέντρου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Ελασσόνας.

Για το βιβλίο μίλησαν οι κ.κ.:

• Κώστας Σαχινίδης, Δρ Κοινωνιολογίας, συγγραφέας

- Βασίλης Ζαρζώνης, Φιλολόγος
- Λίνα Φωλίνα, εκπαιδευτικός-συγγραφέας

Αποσπάσματα του βιβλίου διάβασαν οι λογοτέχνες, Βασίλης Σφέτσας και Αρντίσσα Μεμαΐ. Η εκδήλωση έκλεισε με έναν σύντομο χαιρετισμό του ποιητή-Ζωγράφου.

Στον συντονισμό της εκδήλωσης η Πρόεδρος της Ε.ΛΟ.ΣΥ.Λ. κ. Δήμητρα Μπαρδάνη, η οποία μίλησε και για το βιβλίο.

Το πρόγραμμα της εκδήλωσης παρουσίασε η εκπαιδευτικός Ελένη Μπλιούμη.

Παράλληλα στο φουαγιέ του θεάτρου υπήρχαν έργα Ζωγραφικής του συγγραφέα Παναγιώτη Τάξου.

ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ

ΣΕ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΒΙΒΛΙΟΥ
ΤΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΤΑΞΟΥ

ΔΙΚΤΥΟ ΚΑΛΙΤΕΧΝΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ
(ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΧΝΗΣ, ΛΟΓΟΥ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ)

Ε.ΛΟ.ΣΥ.Λ.
Ένωση Λογοτεχνών συγγραφέων
Ελασσόνας

Σας προσκαλούμε στην παρουσίαση της ποιητικής Ανθολογίας του Παναγιώτη Τάξου, με τίτλο «Ψίχουλα στο πάτωμα».

Ομιλήσει θα είναι οι κ.κ.:

- Κώστας Σαχινίδης, Δρ Κοινωνιολογίας, συγγραφέας
- Βασίλης Σφέτσας, Φιλολόγος
- Λίνα Φωλίνα, εκπαιδευτικός-συγγραφέας

Αποσπάσματα του βιβλίου θα διαβάσουν οι λογοτέχνες, κ.κ. Βασίλης Σφέτσας και Αρντίσσα Μεμαΐ.

Η εκδήλωση θα κλείσει με έναν σύντομο χαιρετισμό του ποιητή-Ζωγράφου.

Τον συντονισμό της εκδήλωσης θα έχει η Πρόεδρος της Ε.ΛΟ.ΣΥ.Λ. κ. Δήμητρα Μπαρδάνη.

Το πρόγραμμα της εκδήλωσης θα παρουσιάσει η εκπαιδευτικός Ελένη Μπλιούμη.

Παράλληλα στο φουαγιέ του θεάτρου θα γίνει Έκθεση Ζωγραφικής με έργα του Παναγιώτη Τάξου.

Η παρουσίαση θα γίνει στην ΕΛΑΣΣΟΝΑ την ΤΕΤΑΡΤΗ 4 Δεκεμβρίου 2019, ώρα 6 μ.μ. στην αίθουσα του Κέντρου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Ελασσόνας, παραπλεύριος του «Θεάτρου Δημήτρου Βασιλή Φαρμάκη».

Τετάρτη 4 Δεκεμβρίου 2019
Ώρα 6:00 το απόγευμα

Αίθουσα του Κέντρου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Ελασσόνας, παραπλεύριος του «Θεάτρου Δημήτρου Βασιλή Φαρμάκη».

Πληροφορίες στο τηλ. 69 73 59 15 87

Είσοδος ελεύθερη

Βιβλιοπαρουσίαση

«Μπαλντούμης Ιωάννης, ο Θρυλικός Σαμαριναίος ήρωα του Ελληνοϊταλικού πολέμου 1940 – 41»

Η παρουσίαση του βιβλίου του «Μπαλντούμης Ιωάννης, ο θρυλικός Σαμαριναίος ήρωας του Ελληνοϊταλικού πολέμου 1940 – 41» έγινε την Παρασκευή 25 Οκτωβρίου στις 8 το βράδυ στην αίθουσα του συλλόγου «Ορεστίς» στο Άργος Ορεστικό Καστοριάς.

Το βιβλίο παρουσίασε ο συγγραφέας του Κωνσταντίνος Σαχινίδης και ο εκδότης Θ. Λιόλιος. Στη μουσική υπόκρουση το συγκρότημα «2dr» από την Θεσσαλονίκη. Την παρουσίαση διοργάνωσε ο Σύλλογος Σαμαριναίων Καστοριάς με έδρα το Άργος Ορεστικό.

Επίσης, το βιβλίο του Κ. Σαχινίδη για τον Ι. Μπαλντούμη παρουσιάστηκε στην Ελασσόνα, στο Πνευματικό Κέντρο της Μητρόπολης με ομιλητές τους κ.κ.: Δημήτριο Αλευρομάγειρο, Αντιστράτηγο ε.α., Επίτιμο Γενικό Επιθεωρητή στρατού, Θωμά Λιόλιο φιλόλογο, εκδότη του βιβλίου, και Βασίλη Ζαρζώνη φιλόλογο και συγγραφέα, ο οποίος ήταν και ο συντονιστής της συζήτησης, ενώ το πρόγραμμα παρουσίασε η εκπαιδευτικός Ελένη Μπλιούμη.

Στην εκδήλωση της Ελασσόνας χαιρέτησε ο Μητροπολίτης Ελασσόνας κ. Χαρίτωνας.

Παρουσίαση του βιβλίου έγινε και στη Λάρισα, στο Γαλλικό Ινστιτούτο, με την παρουσία συγγενών του Ι. Μπαλντούμη και πολλών Σαμαρινιωτών. Ομιλητές ήταν οι κ.κ.: Δημήτριος Αλευρομάγειρος, Αντιστράτηγος ε.α., Επίτιμος Γενικός Επιθεωρητής στρατού, Θωμάς Λιόλιος φιλόλογος και εκδότης του βιβλίου και Ευαγγελία Ράπτου, δρ Λαογραφίας και υπ. Μεταδιδάκτορας. Τη συζήτηση συντόνισε ο φιλόλογος Νίκος Ζδάνης.

Στην εκδήλωση της Λάρισας χαιρέτησε η Συνταγματάρχης Μ. Αρμαλιώτου, ως εκπρόσωπος του Διοικητή της 1ης Στρατιάς στρατηγού Κ. Φλώρου, ενώ παρεμβάσεις

έκαναν και συγγενείς του Ι. Μπαλντούμη, οι οποίοι ανέφεραν πτυχές από τη ζωή και τη δράση του.

Συνδιοργανωτές στην παρουσίαση ήταν το Δίκτυο Καλλιτεχνών και Επιστημό-

νων για την ανάπτυξη της Επαρχίας Ελασσόνας «Κέντρο Τέχνης, Λόγου και Κοινωνικής Δράσης», οι Εκδόσεις Θωμά Λιόλιου και το Γαλλικό Ινστιτούτο Λάρισας.